

КУЛЬТУРА

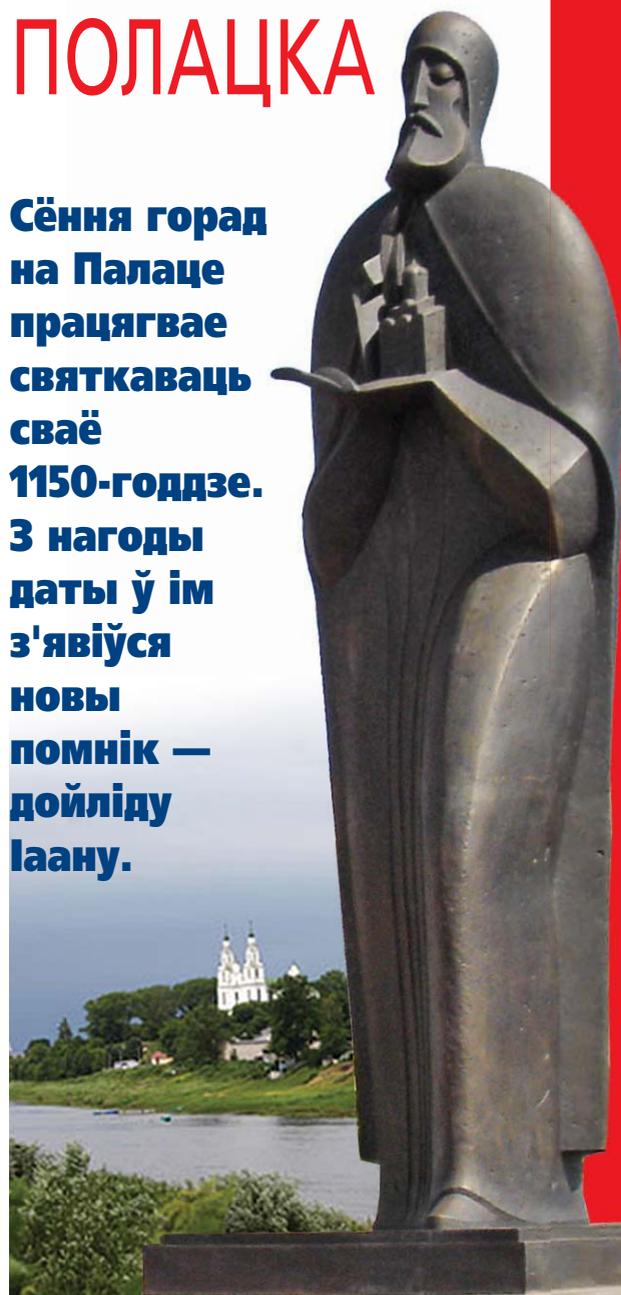
WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

ДАЊІНА ДАЎНІНЕ СУЧАСНАГА ПОЛАЦКА

Сёння горад на Палаце працягвае святкаваць сваё 1150-годдзе. З нагоды даты ў ім з'явіўся новы помнік — дойліду Іаану.

С. 2

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

С. 3

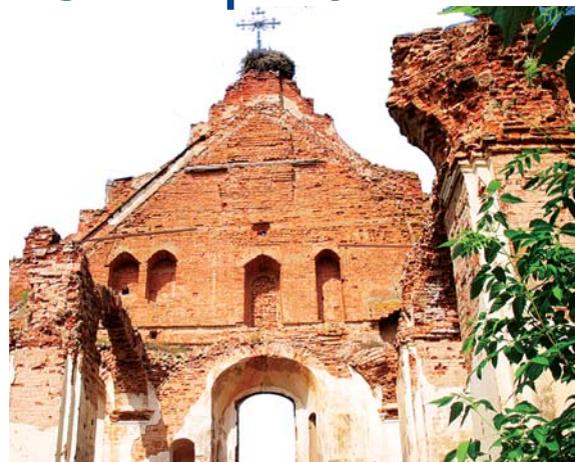
ГРОДНА. ДА ФЭСТУ ЗАСТАЛОСЯ...

ЦІ ПАСУЕ БІБЛІЯТЭЦЫ СТАТУС "ЭКАНОМ"?

С. 10 — 11

ПРА "ЗЕМБІНСКІ КАНСЭНСУС" І "ЛАНЦУГОВУЮ РЭАКЦЫЮ"

С. 4 — 5

ГАЛЫШАНЫ. ЛЯ ЗАМКАВАГА МУРА

С. 2

Сведчанне дзяржаўнай падтрымкі

На фінансаванне расходаў, звязаных з дзейнасцю спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, у 2012 годзе накіравана Вр1,4 млрд. Адпаведнае распараджэнне падпісаў Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка. Пра гэта паведамляе Прэс-служба беларускага Лідара.

Гэтыя сродкі ў бягучым годзе будуць расходаваны на матэрыяльнае заахвочванне лепшых прадстаўнікоў таленавітай

моладзі, арганізацыю і правядзенне міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў, выставак, іншых мерапрыемстваў па выяўленні і прапагандзе творчасці маладых талентаў, набыццё музычных інструментаў, сцэнічных касцюмаў, матэрыялаў, абсталявання для заняткаў мастацкай творчасцю ды іншыя мэты, звязаныя з пошукам, прафесійнай падрыхтоўкай і ўдасканаленнем майстэрства юных талентаў.

Распараджэннем таксама зацверджана рашэнне Савета фонду аб выдзяленні амаль Вр562,5 млн. са сродкаў фонду. Гэтыя сродкі накіраваны на выплату прэмій, гранд-прэмій і стыпендыяў фонду,

аказанне матэрыяльнай дапамогі навучэнцам (каля Вр149 млн.); набыццё абсталявання, музычных інструментаў (амаль Вр231 млн.); арганізацыю і правядзенне эстраднага канцэрта лаўрэатаў, стыпендыятаў і дыпламантаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі (Вр150 млн.); накіраванне студэнтаў і выкладчыкаў на навучанне і стажыроўку ў замежныя ВНУ (прыкладна Вр32,7 млн.).

Прыняцце распараджэння з'яўляецца сведчаннем пастаяннай дзяржаўнай падтрымкі адораных навучэнцаў і студэнтаў, лепшых прадстаўнікоў таленавітай моладзі.

Рыжскія адкрыцці

Чарговым крокам па папулярызацыі творчай спадчыны беларускіх пісьменнікаў за мяжой стане адкрыццё Музея Янкі Купалы ў латвійскай сталіцы. Праца над ім распачалася ў Рыжскай асноўнай школе, што носіць імя класіка нашай літаратуры.

Днямі дэлегацыя на чале з дырэктарам Літаратурнага музея Янкі Купалы Аленай Ляшковіч вярнулася з Рыгі, дзе пад час трохдзённай паездкі абмяркоўваліся пытанні па навуковай канцэпцыі будучага музея і яго тэматычнай структуры. Акрамя таго, рыжскім калегам быў перададзены 51 прадамет, які папоўніць фонды ўстанова. Сярод іх — графічны партрэт Янкі Купалы, выданні твораў класіка розных гадоў, памятных медалі, зборнікі навуковых канферэнцый. Па словах Алены Ляшковіч, будучы музей запланаваны адносна невялікі па памерах — усяго 20 квадратных метраў, — аднак і на такой пляцоўцы будуць прадстаўлены асноўныя вехі з жыцця ды творчасці паэта.

У экспазіцыі музея будзе адлюстравана сувязь Янкі Купалы з латвійскай зямлёй, у прыватнасці, з Рыгай, дзе ў чэрвені 1941 года пабываў Пясняр. Таксама можна даведацца пра стасункі паміж Янкам Купалам і Янам Райнісам, паміж якімі не адзін год вялася перапіска. Дарэчы, Ян Райніс збірае падарунак Купалы: дзве кнігі з яго аўтографам, што захаваліся да сённяшняга дня і сталі сапраўдным адкрыццём для беларускай дэлегацыі.

цём для беларускай дэлегацыі.

Шэраг мерапрыемстваў у рамках візіту дэлегацыі з Беларусі адбыўся ў Рыжскай асноўнай школе імя Янкі Купалы, дзе адкрылася выстаўка "Роднай нівы я мільённая часціна", што расказвае пра стасункі Пясняра з прадстаўнікамі замежных літаратараў і перакладчыкаў, на якой, у тым ліку, дэманструюцца пераклады твораў Купалы на латышскую мову. Адбылася і мультымедычная прэзентацыя.

У наступным годзе Купалаўскі музей плануе азнаёміцца з фондамі музеяў Латвіі і, магчыма, знайсці страчаныя сляды перапіскі Янкі Купалы і Яна Райніса.

Завяршыліся ж мерапрыемствы акцыяй "Чытаем Купалу разам", да якой далучыліся не толькі мясцовыя школьнікі, але і прадстаўнікі беларускай дыяспары і Пасольства Рэспублікі Беларусь у Латвіі.

Па словах Алены Ляшковіч, плануецца наладзіць шчыльныя стасункі з замежнымі калегамі, у прыватнасці, з Аб'яднаным мемарыяльным музеяў Латвіі. Сумесна з ім у будучым годзе плануецца рэалізаваць выставачны праект, а таксама азнаёміцца з фондамі мемарыяльных музеяў і, магчыма, знайсці страчаныя сляды перапіскі Янкі Купалы і Яна Райніса.

К.А.

Феерыя Гальшан

На гэтыя выхадныя дні старадаўнія і таямнічыя Гальшаны зноў стануць цэнтрам фестывальнага руху нашай краіны.

У прыватнасці, у гэтым мястэчку ўчора адбылася V Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Гісторыка-культурная спадчына Ашмяншчыны",

а на сёння запланаваны ўласна фестываль "Гальшанскі замак". Яго арганізатарамі выступілі Ашмянскі райвыканкам і прыватнае турыстычнае агенцтва.

З самага ранку ў Гальшанах распачнуць працу рамесныя ды забаўляльныя пляцоўкі, пройдзе парад рэтра-аўтамабіляў. Акрамя таго, у праграме фестывалю запланавана выступленне

Па традыцыі, да дня памяці Максіма Багдановіча — 25 мая — у Мінску адбыўся шэраг мерапрыемстваў з удзелам даследчыкаў творчай спадчыны класіка, сучасных беларускіх літаратараў, аматараў мастацкага слова. Сёлета споўнілася 95 гадоў, як пакінуў гэты свет славы творца.

Небасхіл паэта

У прыватнасці, мерапрыемствы пачаліся з ускладання кветак да помніка Максіму Багдановічу ў скверы каля Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, дзе адбылося выступленне дзеля культуры нашай краіны, а таксама супрацоўнікаў Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. Літаральна адразу пасля ўрачыстай цырымоніі ўдзельнікі памятных мерапрыемстваў перамясціліся ў сабор Святых Пятра і Паўла, дзе адбылася паніхіда на беларускай мове з удзелам хору праваслаўнага брацтва ў гонар святых Віленскіх мучанікаў.

Завяршыліся ж мерапрыемствы вечарам "Пад зоркай Максіма". У ім прынялі ўдзел даўнія сябры Літаратурнага музея Багдановіча, у тым ліку пісьменнікі, літаратуразнаўцы, акцёры, рэжысёры і музыканты.

тэатра "Фламея", майстар-класы па танцах Сярэднявечча, барока і Рэнесанса з улікам таго, з якога беларускага горада пэўны "па" родам. Вялікую цікакасць у глядачоў маюць выклікаць рыцарскі і конны турніры, а таксама турнір лучнікаў.

Завяршацца ж урачыстасці канцэртна старадаўняй музыкі з удзелам гуртоў "Яварына", "Стары Ольса", "Тутэйшыя", "Унія" ды іншых, а таксама феерычным феер-шоу.

Віцебск Шагала на мінскай плошчы

Сёлета, калі Беларусь і ўвесь свет адзначаюць 125-годдзе з дня нараджэння Марка Шагала, ягоныя колішні досвед аздобы Віцебска рэалізуецца ў Мінску. Зразумела — на іншым тэхнічным узроўні і адпаведна эстэтыцы нашага часу.

7 чэрвеня на сталічнай плошчы Якуба Коласа паўстануць дзевяць канструкцый-бігбордаў, на якіх будуць прадстаўлены дваццаць чатыры рэпрадукцыі жывапісу і графікі Марка Шагала, а таксама партрэта мастака, напісанага ягоным настаўнікам Ю.Пэнам. Па словах дырэктара Музея сучаснага выяўленчага мастацтва Наталлі Шаранговіч, гэтая акцыя "public art" (мастацтва на публічнай прасторы) стала магчымай дзякуючы прафесійнай салідарнасці музейшчыкаў Беларусі і Расіі, арганізацыйнай ды фінансавай дапамозе гарадскіх улад, міжнароднага сацыяльна-эканамічнага фонду і аднаго з банкаў.

Да акцыі маюць дачыненне Музей сучаснага выяўленчага мастацтва, Музей Марка Шагала ў Віцебску, Нацыянальны мастацкі музей Беларусі, Трацякоўская галерэя, Рускі музей. Расійскія музеі прадставілі відэаматэрыялы, на якіх — работы Шагала, датычныя віцебскага перыяду ягонай творчасці. Такіх работ дванаццаць. Ад музея з горада на Дзвіне — каляровая графіка, таксама дванаццаць рэпрадукцый: біблейскі цыкл і фантазійныя творы. Ад Нацыянальнага мастацкага — партрэт

работы Пэна. Плошча Якуба Коласа для размяшчэння бігбордаў абрана невыпадкова: яна, паводле значэння, выконвае ў сталіцы ролю "плошчы мастацтва". Тут заўжды шмат людзей, прастора плошчы добра праглядаецца з транспарту. А прастаяць шагалаўскія бігборды на плошчы чатыры месяцы.

П.В.
На здымку: так будзе выглядаць выстаўка на сталічнай плошчы Якуба Коласа.

Са святам, Полацк-юбіляр!

Распачаліся святкаванні з нагоды 1150-годдзя Полацка.

Начальнік аддзела культуры Полацкага гарвыканкама Алена Астапава распавяла "К", што ў чацвер, 24 мая, у новым мікрараёне "Аэрадром" старадаўняга горада адбылося ўрачыстае адкрыццё помніка дойлідзю Іаану — заснавальніку полацкай архітэктурнай школы, які па загадзе Ефрасінні Полацкай узвёў у XII стагоддзі Спаса-Праабражэнскі храм. Аўтар помніка — ураджэнец Віцебшчыны Уладзімір Шапо, вучань Фелікса Гумена. Помнік выраблены за сродкі гарадскіх будаўнічых арганізацый. Старадаўняга полацкага традыцыя — арганічнае спалучэнне старадаўняй і сучаснай архітэктуры — займела чарговы працяг.

А афіцыйнае адкрыццё юбілейных мерапрыемстваў з удзелам шматлікіх гасцей адбылося ўчора, 25 мая. Па рашэнні абшчовых улад, гэты дзень у Полацку быў абвешчаны выхадным. Як распавяла Алена Астапава, толькі ў старце святаў пад

назвай "Гімн Полацку — бацьку гарадоў беларускіх" прыняло ўдзел паўтары тысячы выканаўцаў з рэспублікі, вобласці, раёна і горада.

Святочная дэя разгарнулася на шасці канцэртна-забаўляльных і гандлёвых пляцоўках. А на плошчы Свабоды адбылося шанаванне лепшых у прафесіі гараджан, прайшлі канцэртныя імпрэзы. Выступілі Беларускай дзяржаўнай заслужаны харэаграфічны ансамбль "Харошкі", арт-група "Беларусы"... Ля помніка Сімяону Полацкаму адбыліся мерапрыемствы, прысвечаныя Году кнігі.

Сёння дзейнічае Крывіцкі рамесны кірмаш, распачынаецца канцэрт творчых калектываў гарадоў-пабрацімаў Полацка, працуюць гандлёва-рамесніцкія падворкі...

Урачыстыя мерапрыемствы будуць доўжыцца да 5 чэрвеня. У праграме — Фэст сярэднявечнай культуры "Рубон", мерапрыемствы, прысвечаныя Дню памяці прападобнай Ефрасінні Полацкай...

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Акцыі Культурнай сталіцы

Сёння, 26 мая, у рамках Рэспубліканскай акцыі "Культурная сталіца Беларусі-2012" адбудзецца маштабнае абласное свята — "Нясвіжскі фэст".

Па словах кіраўніка сферы культуры раёна Аляксандра Круліка, сёлета свята з'яднае ажно тры абласныя акцыі: фестывалі народнай музыкі "Грай, гармонік!", народнай творчасці "Фальклорная таліка" і "Саламяныя дзівосы". У мерапрыемстве чакаецца ўдзел звыш 800 гасцей, якія прыедуць у Нясвіжскі край з усіх куткоў Міншчыны.

Пад час фестывалю будзе працаваць выстаўка-кірмаш, на якой свае вырабы прадставяць майстры народнай творчасці. Таксама цягам дня кожны ахвотны зможа паглядзець майстар-класы па саломкапляценні і нават паўдзельнічаць у іх. А яшчэ адна "фішка" сёлета Нясвіжскага фэсту — гэта выстаўка гармонікаў з фондаў музея Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Пад час свята ў Культурнай сталіцы зладзяць шэсце калектываў — удзельнікаў "Нясвіжскага фэсту". Таксама свята канцэртнай праграмы для гасцей свята прадставяць музычная капэла беларускіх народных духавых інструментаў "Гуды" БДУКІМ і народны ансамбль народнай песні "Асало-

"Нясвіжскі фэст" з'яднаў тры абласныя акцыі: фестывалі "Грай, гармонік!", "Фальклорная таліка" і "Саламяныя дзівосы". У свяце ўдзельнічае звыш 800 гасцей.

да". Мерапрыемства завершаць канцэрт з удзелам Дзяржаўнага ансамбля танца, музыкі і песні "Белыя Росы" ды праграма рок-гурта "Замкавая гара" Капільскага РЦК, народнага ансамбля песні "Млечны шлях" і салістаў эстраднай студыі Нясвіжскага РЦКІА.

Мільёны спраў. Архіўных

Гэтымі днямі 90-годдзе плены дзейнасці будуць адзначаць айчыныя архівысты.

Па словах дырэктара Дэпартамента па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі Уладзіміра Адамушкі, разгалінаваная сетка дзяржаўных архіваў сёння ўключае больш за 150 устаноў рознага ўзроўню, у тым ліку — 10 рэспубліканскіх.

На дадзены момант айчыныя архіўныя ўстановы захоўваюць каля 13 мільянаў спраў на папяровай аснове, кожная з якіх уключае ў сярэднім 300 — 400 старонак. Разам з тым, як паведаміў Уладзімір Адамушка, вялікія страты архіўнай справе нашай краіны былі нанесены пад час Вялікай Айчыннай вайны, калі было страчана 5 мільянаў спраў. Тым не менш, і зараз у айчынных архівах можна сустрэць дакументы, якія перажылі не адну вайну ды гістарычную эпоху. Самы старадаўні датуецца XIV стагоддзем.

Адметна, што старадаўнія дакументы, па словах Уладзіміра Адамушкі, захаваліся лепш за шэраг папяровых матэрыялаў нашага часу і двух папярэдніх стагоддзяў. Справа ў тым, што ў даўніну нашы продкі карысталіся адмысловымі чарніламі і паперай, якая выраблялася на мануфактурах. Сёння ж папера, створаная прамысловым метадам на кіслотнай аснове, разлічана ўсяго на 40 — 50 гадоў, а тэкст, раздрукаваны на лазерным прынтары, цямнее літаральна на вачах. Акрамя таго, вялікім клопам для айчынных архіваў з'яўляюцца дакументы перыяду Вялікай Айчыннай вайны, якія ашчадна зберагаюцца, а таксама пераводзяцца на плёнку і ў лічбавы фармат.

Трэба адзначыць, што 28 мая адсвяткуе 85-годдзе і Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ён сёння акумуляе дакументы ўсіх айчынных ВНУ, грамадскіх арганізацый ды палітычных партый, банкаўскіх і многіх іншых устаноў краіны, якія складаюць 1 мільён разнастайных спраў і ствараюць летапіс жыцця нашай краіны.

Палёты наяве і ў "Камедыі"

Напрыканцы сезона — з 12 па 17 чэрвеня — на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага пройдуць гастролі Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра.

Сталічанаму глядачу будуць прадстаўлены тры спектаклі. Два з іх — камедыі, якія, з розных пунктаў погляду, можна ўжо назваць "класічнымі" для беларускага тэатра — "Пра нешчаслівага селяніна, яго жонку Маланку, жыда Давіда і Чорта, які страціў сэнс існавання", знакамітая "Ка-

медыя" Уладзіміра Рудава ў рэжысёрскім працятанні Генадзя Мушперта, — і "№ 13" Рэя Куні, уасоблены на сцэне Сяргеем Курыленкам.

А таксама — "Палёт над гняздом зячолі" паводле знакамітага рамана Кена Кізі. Спектакль створаны Генадзем Мушпертам, атрымаў шмат высокіх узнагарод прэстыжных міжнародных фестывалю, сярод якіх — гадоўная і адзіная адзнака Міжнароднага тэатральнага форуму "Сустрэчы ў Расіі": прэмія імя народнага артыста СССР Кірыла Лаўрова, уручаная калектыву ў красавіку бягучага года ў Санкт-Пецярбургу.

Чым запомнілася паездка ў Санкт-Пецярбург? Прыязнай усмешкай: гараджан, турыстаў, Нявы. Змянялася надвор’е (чацвер — дзень прыезду нашай дэлегацыі — сустрэў спекай, пятніца аказалася пахмурнай ды дажджлівай), але усмешка заставалася прыязнай, добразычлівай, адкрытай. Безумоўна, і з той прычыны, што тут распачаліся Дні культуры Беларусі... Санкт-Пецярбург — мегаполіс-музей, дзе апрача Эрмітажа, Меднага вершніка, Ісакія ледзь не кожны будынак выглядае гэтым велічным ды рарытэтным экспанатам, што выразна і пераканаўча дыхае эпохай... Падаецца, гэтым жа пашанотным ды чаканым эксклюзівам гэтымі днямі арганічна ўлілося ў пецярбургскую творчую прастору і беларускае шматграннае мастацтва, заўжды адкрытае для шчырага сяброўства ды супрацоўніцтва. Не, яно ніколі не было для мясцовых аматараў прыгожага нечым пабочным ды “іншаземным”: у Санкт-Пецярбургу здавён жывуць ды працуюць тысячы беларусаў, якія пад небам Паўночнай Пальміры нястомна прапагандуюць, захоўваюць і пашыраюць шматлікія мастацкія праявы нашай творчай душы. Але цягам Дзён нашай культуры на гасцінных берагах Нявы беларускі акард у пецярбургскай сімфоніі набыў асабліва выразнае гучанне. Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка адзначыў на сустрэчы ва Урадзе Санкт-Пецярбурга, што беларускія мерапрыемствы ў горадзе над Нявой сталіся ў рамках дзейнасці Міністэрства ў бягучым годзе знакавай культурнай акцыяй нашай краіны ў замежжы.

Дні культуры ў Санкт-Пецярбургу адкрываюць Павел Латушка (справа на першым плане) і Дзмітрый Мясхіёў. На сцэне — Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі.

Эксклюзівы.бу для Паўночнай Пальміры

У Санкт-Пецярбургу прайшлі Дні культуры нашай краіны: беларускі акард прагучаў у сімфоніі Нявы

Васіль Кічэджы.

Супрацоўніцтва: асаблівае, адметнае, узаемавыгаднае

У дзень адкрыцця Дзён культуры Беларусі губернатар Санкт-Пецярбурга Георгій Палтаўчанка знаходзіўся ў Мінску. Яго прыняў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка. Кіраўнік горада на Няве таксама прымаў удзел у рабоце Савета дзелавога супрацоўніцтва. Нашу дэлегацыю, якую ўзначальваў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, у Смольным сустрэлі віцэ-губернатар Санкт-Пецярбурга Васіль Кічэджы, які курыруе, у тым ліку, і пытанні культуры, а таксама — старшыня Камітэта па культуры Санкт-Пецярбурга Дзмітрый Мясхіёў.

Васіль Кічэджы заўважыў, што сённяшняя сустрэча з беларускай дэлегацыяй — гэта працяг дыялога, які летась адбыўся паміж Прэм’ер-міністрам Рэспублікі Беларусь Міхаілам Мясніковічам і губернатарам Санкт-Пецярбурга Георгіем Палтаўчанкам. У горадзе на мінулым тыдні ладзіліся Дні Літвы, Кіпра. Але, як заўважыў Васіль Кічэджы, культурныя прэзентацыі беларусаў заўжды займаюць у пецярбургскім жыцці асаблівае ды адметнае месца... Такім чынам, усебаковае

сяброўства і супрацоўніцтва з Беларуссю становіцца адным з важных вектараў дзейнасці пецярбургскіх улад. Па словах віцэ-губернатара, попытам у гараджан карыстаецца не толькі якасная беларуская прадукцыя, але і самабытнае беларускае мастацтва. Да прыкладу, доўгія авачыі выклікала нядаўняе выступленне “Песняроў” у Санкт-Пецярбургу. “Наша культурнае супрацоўніцтва, — падкрэсліў віцэ-губернатар, — заўжды было і будзе ўзаемавыгадным”.

актывізаваліся. У нас з’явіліся новыя фестывалі і праекты: да прыкладу — Уладзіміра Співакова, “Рускія сезоны” Андрэя Ліепы. Вялікую цікавасць выклікала і выступленне Валерыя Гергіева з аркестрам Марыінскага тэатра. Расія з’яўляецца адным з заснавальнікаў “Славянскага базару ў Віцебску”... Нашы калектывы — ансамблі і тэатры — таксама пастаянна выязджаюць у Расію. Нядаўна выступіў Дзяржаўны ансамбль танца. Рыхтуецца паездка Нацыянальнага акадэмічнага

Адкрыццё выстаўкі з фондаў Літаратурнага музея Максіма Багдановіча і Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры.

Міністр культуры Павел Латушка падзякаваў віцэ-губернатару за добрыя словы на адрас нашай краіны, прапанаваў правесці ў адказ Дні культуры Санкт-Пецярбурга ў Беларусі. — Мы будзем рады вітаць вашых дзеячаў мастацтваў у нашай краіне, — значыў Павел Латушка. — Культурныя адносіны з Расійскай Федэрацыяй мы разглядаем у якасці прыярытэтных. У 2009-м быў праведзены Год культуры Расіі ў Беларусі, у 2010-м — Год культуры Беларусі ў Расіі... Гэта былі маштабныя акцыі, што стрыялі больш глыбокаму спазнанню культур нашых краін, нашых народаў... Так, нашы стасункі апошнім часам вельмі

народнага хору Беларусі імя Г.Цітовіча. Словам, працэс супрацоўніцтва развіваецца актыўна. Шчыльныя сувязі і непасрэдна з Санкт-Пецярбургам. Дні культуры становяцца рэгулярнымі абменнымі мерапрыемствамі. Падпісана пагадненне паміж Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі і расійскай Прэзідэнцкай бібліятэкай імя Б.М. Ельцына. Днямі было падпісана і пагадненне аб супрацоўніцтве Эрмітажа і нашага Нацыянальнага мастацкага музея. Я атрымаў вялікае задавальненне ад спектакля тэатра-фестывалю “Бальтійскі дом” у рамках нашага Міжнароднага тэатральнага фестывалю “Панарам”... (Заканчэнне на стар. 6.)

Інтрыга ў “кулісах” форуму

Праз тыдзень Гродна чакае IX Фестываль нацыянальных культур

Гродна рыхтуецца да свята: 1 — 3 чэрвеня тут пройдзе чарговы Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур. Сёлетні — дзевяты па ліку. Нагадаем, што ўпершыню прадстаўнікі нацыянальных супольнасцей сабраліся ў Гродне ў 1996 годзе. За час, што праішоў з першага фестывалю, складалася пэўная традыцыя. Але кожным разам гродзенская імпрэза ўзбагачаецца новымі рысамі. Што новага будзе на сёлетнім форуме? Гутарым з начальнікам аддзела культуры Гродзенскага гарвыканкама Аляксандрам ВАЙТУЛЯНСАМ.

адпавядаў сучасным патрабаванням. Таксама зоймемся рэканструкцыяй Гарадскога дома культуры. Есць пытанні па абласной філармоніі...

— За шаснаццаць гадоў, цягам якіх існуе фестываль, яго канцэпцыя збольшага ўсталявалася: спачатку праходзяць раённыя фестывалі, потым — абласныя, а ў Гродне — заключныя мерапрыемствы. Тут, на рэспубліканскім свяце, кожнае нацыянальна-культурнае аб’яднанне мае свой падворац, дзе прадстаўлены мастацтва, этнаграфія, культурныя традыцыі, нацыянальная кухня. Свята адкрываецца шэсцем — завяршаецца вялікім канцэртам.

Летась асноўныя мерапрыемствы ладзіліся на гарадскім стадыёне, а сёлета цэнтрам свята будзе Савецкая плошча: так захацелі самі ўдзельнікі. На іх думку, лепш, калі “кулісамі” вялікай сцэны з’яўляецца гістарычная забудова.

У 1996 годзе ў першым фестывалі прынялі ўдзел адзінаццаць нацыянальна-культурных аб’яднанняў, а на апошнім, што праходзіў у 2010-м, — трыццаць тры. Сёлета да ўдзельнікаў дадаліся афрыканцы, арабы, іранцы, іспанцы, венесуэльцы. Фестываль — гэта відовішча. Адбор удзельнікаў адбываецца цягам двух гадоў на раённых і абласных этапах. У Гродна трапляюць лепшыя. Крытэрыі адбору — артыстызм. Сёлета самую вялікую дэлегацыю прадставілі ўкраінцы — каля ста шасцідзесяці чалавек: спевакі, танцоры, літаратары.

— Што яшчэ новага прапануе фест?

— Падрабязна асвятляць праграму я не стаў бы: няхай захаваецца інтрыга, няхай будучы сюрпрызы. Скажу адно: сёлета ўвага будзе нададзена маладзёжнай субкультуры: каб была на свяце не толькі звыклая этнаграфія, але і найноўшыя культурныя павевы.

— А як скончыцца сёлетняе свята, якія першачарговыя задачы стаяць перад сферай культуры горада?

— Адрозна пасля фестывалю закрываецца на рэканструкцыю Палац культуры тэкстыльшчыкаў. Такая патрэба настала: там жа перакрыці — драўляныя... Яго вонкавае аблічча будзе захавана, бо гэта помнік архітэктуры савецкага часу, а знутры палац грунтоўна пераробяць, каб ён

— А не думалі пра тое, каб аднавіць Фару Вітаўта і скарыстоўваць яе як канцэртную залу на штат аб’яднанай сталічнай “Святадухаўкі” — колішняй царквы побач з сённяшнім Свята-Духавым кафедральным сабрам, якая функцыянуе ў якасці Дзіцячай філармоніі?

— У падобную перспектыву мы пакуль не заглядалі. Хоць, насамрэч гораду сёння не хапае глядзельных залаў, канцэртных пляцовак. Найбольш буйныя мерапрыемствы даводзіцца ладзіць у абласным драматычным тэатры, а гэта не заўжды зручна.

Адноўленая Фара Вітаўта была б не лішняй і ў сілуэце цэнтра Гродна. Гаворка пра гэта ў горадзе над Нёманам вядзецца даўно. Але паўстае пытанне, на які час, на які архітэктурны стыль яе аднаўляць, бо была яна і касцёлам, і царквою...

Сёлета цэнтрам свята будзе Савецкая плошча Гродна: так захацелі самі ўдзельнікі. На іх думку, лепш, калі “кулісамі” вялікай сцэны з’яўляецца гістарычная забудова.

Сёння ж мы рыхтуем памятнаы знак на месцы зруйнаваных гродзенскіх храмаў, і першы такі знак будзе стаяць якраз на месцы Фары Вітаўта. Мы парупіліся, каб прадстаўнікі каталіцкай ды праваслаўнай канфесій знайшлі ў гэтым пытанні згоду, і каб той знак задаволіў абедзве канфесіі. Наступны з’явіцца побач з будынкам абласнога драматычнага тэатра, бо апошні ўзведзены на месцы храма.

А калі мы ўжо закранулі тэму рэстаўрацыі, дык тут першым на чарзе — Новы замак. Ён уключаны ў Дзяржаўную праграму “Замкі Беларусі”, будзе аднаўляцца на час Стэфана Баторыя: замку вернуць рэнесансныя формы...

Гутарыў
Пётра ВАСІЛЕЎСкі
Фота аўтара

Маштабнасць “Берагіні”

3 21 па 24 чэрвеня ў гарадскім пасёлку Акцябрскі Гомельскай вобласці адбудзецца VII Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва “Берагіня”.

Як паведаміла “К” начальнік аддзела культуры Святлана Беразоўская, у фестывалі прымуць удзел звыш 800 самабытных артыстаў з розных куткоў Беларусі. Чакаецца і прыезд калектываў з Украіны ды Расіі, а таксама, магчыма, і з Турцыі. Пад час цырымоніі адкрыцця запланавана выступленне Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Г.Цітовіча. Як зазначыла Святлана Беразоўская, адбудзецца і свята “Рудабельскі кірмаш”,

дзе прадставяць вырабы майстроў народнай творчасці, стравы нацыянальнай кухні, майстар-класы ўмельцаў і многае іншае. Таксама ў рамках фесту адзначаць народнае свята “Купалле”, што ўключаць у сябе містэрыю цудадзейнай ночы, пошук папараць-кветкі і начное фаер-шоу.

Цягам наступных дзён адбудуцца фальклорная дыскатка, шматлікія канцэртныя выступленні, а таксама творчыя сустрэчы беларускіх і замежных артыстаў з жыхарамі некаторых сельскіх паселішчаў Акцябрскага раёна. А паводле праграмы заключных мерапрыемстваў, для гасцей “Берагіні” прадставяць свае конкурсныя нумары калектывы і асобныя выканаўцы — носьбіты і пераемнікі народных традыцый.

У "К" № 7 за гэты год з'явіўся артыкул Ільі Свірына "А калі "выкарчаваць" вежу?, або Барысаўскі гіпербалоід інжынера Шухава". Сярод іншага, гутарка там вялася і пра выратаванне аднаго з найкаштоўнейшых помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны Барысаўшчыны — руін касцёла Узнясення Панны Марыі ў вёсцы Зембін. Аўтар выказаў думку, што іх кансервацыя магла б стаць добрым досведам супрацоўніцтва паміж мясцовымі ўладамі і грамадскімі арганізацыямі, у прыватнасці — Беларускай добраахвотнай таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры. Рэакцыя на гэты матэрыял была, прызнацца, крыху нечаканай. 17 мая на адрас рэдакцыі прыйшоў ліст пад нумарам 119 за подпісам старшыні БДТАПГІК Антона Астаповіча. Пад загалоўкам "Ці хопіць волі і прафесіяналізму?" там быў выказаны шэраг прэтэнзій і да мясцовых улад Барысаўшчыны, і да згаданага матэрыялу, які члены Таварыства палічылі "недакладным і некарэктным".

Як выявілася, супрацоўніцтва паміж Таварыствам ды Барысаўскім райвыканкамам і сапраўды пачалося пасля выхаду нашага артыкула. Праўда вось... неўзабаве паміж партнёрамі ўзніклі непаразуменні. "Звяртаемся да рэдакцыі з законным патрабаваннем аб публікацыі пайторнага матэрыялу, прысвечанага праблеме захавання ўнікальнага помніка ў Зембіне, у якім былі б прааналізаваны прычыны бяздзейнасці выканаўчых і распарадчых органаў Барысаўскага раёна ў вырашэнні праблем захавання помнікаў, нават калі грамадскія аб'яднанні прапануюць канкрэтныя і рэальныя мерапрыемствы, сумесная рэалізацыя якіх пайшла б толькі на карысць справы аховы гісторыка-культурнай спадчыны", — піша адрасант.

Безумоўна, ультыматывы тон тут з'яўляецца проста залішнім. Мы ва ўсялякім выпадку не абмінулі б увагай гэтую тэму. Тым больш, змагацца з бяздзейнасцю адказных асоб — гэта святая справа. Але... Перш чым рабіць гэтыя высновы, варта і сапраўды прааналізаваць прычыны непаразуменняў. Вось і прааналізуем.

"Неабходна пачынаць работу"

На пачатку — кароткая прэамбула гэтай гісторыі. Ці не апошні па часе будаўніцтва барочны касцёл на беларускіх землях, пашкоджаны ў часы Вялікай Айчыннай вайны і кінуты пасля яе на волю лёсу, прыйшоў папраўдзе ў крытычны стан. Летась некаторыя прадстаўнікі мясцовых улад Барысаўшчыны паставілі пытанне аб зносе гэтых руін: яны і сапраўды патэнцыйна пагражаюць жыццю людзей. Рэакцыя Міністэрства культуры краіны і грамадскасці была цалкам прадказальнай ды абাপіралася на айчыннае заканадаўства ў сферы аховы спадчыны (падрабязней гл. "К" № 22 за 2011 г.). Помнік застаўся — у сваім прамажкавым стане паміж быццём і купкай друку. Удыхнуць у яго паўнаватаснае жыццё ўласнымі сіламі мясцовага каталіцкага парафія не можа: яна надта маленькая.

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах сённяшняга "Соцыуму". **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на www.facebook.com/kimpressby/!

І тады Барысаўскі райвыканкам агучыў сур'ёзны намер захаваць помнік спадчыны ў яго цяперашнім стане праз правядзенне работ па кансервацыі. Ды не проста агучыў, але і зрабіў канкрэтныя крокі ў гэтым кірунку. Паштальён даставіў у райадзел культуры прыблізна каштарыс, падрыхтаваны адной са спецыялізаваных праектных арганізацый.

Сумы там фігуравалі немалыя. За адну толькі падрыхтоўчую дзейнасць (інжынерна-пошукавыя работы, комплексныя даследаванні і, уласна, праектная дакументацыя) спецыялісты выставілі цэннік ад 400 да 800 мільёнаў рублёў. Для раённага бюджэту такія выдаткі аказалася непад'ёмнымі. Сталі думаць далей...

— У сакавіку ў Зембін выязджала вялікая нарада з удзелам прадстаўнікоў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Мінскага аблвыканкама, — распавядае начальнік аддзела культуры Барысаўскага райвыканкама Ала Ленкіна. — Мы разам думалі, што рабіць, шукалі магчымасці распачаць працы. І менавіта пад час

У адказ на такія абвінавачванні Ала Ленкіна дэманструе мне копію таго самага звароту да старшыні Барысаўскага райвыканкама Уладзіміра Мірановіча. Ягонай уласнай рукой выведзена рэзалюцыя: "Неабходна пачынаць работу".

Наступныя па часе з'яўлення дакументы сведчаць, што яе выкананне не прымусіла сябе чакаць: работа сапраўды распачалася. Ужо праз лічаныя дні пасля атрымання звароту, на пачатку красавіка, у Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь былі накіраваны заплыты аб атрыманні дазволу на выкананне навукова-даследчых і праектных работ і аб прызначэнні Антона Вантуха навуковым кіраўніком.

У адным з матэрыялаў на афіцыйным інтэрнэт-сайце БДТАПГІК, датаваным 25 красавіка, ёсць такое сцверджанне: "На жаль, з-за пазіцыі Барысаўскага райвыканкама нашы спецыялісты не могуць прыступіць нават да распрацоўкі эскізных прапаноў па будынку касцёла. На гэтым дазволу Мінкульту, які атрымаў звычайна заказчык работ па

Рыдлёўкі нарахват

У сваім лісце Антон Астаповіч згадвае і яшчэ адзін факт: 21 красавіка члены Таварыства зладзілі ў Зембіне суботнік, прымеркаваны да Міжнароднага дня аховы помнікаў і гістарычных мясцін. Але ж па прыездзе на месца падзей валанцёры не былі забяспечаны інвентаром і ім было адмоўлена ў гарачым харчаванні за іхнія ж грошы. Прынамсі, так распавядаеца ў лісце ў рэдакцыю "К".

Як адзначыла Ала Ленкіна, тут атрымалася прыкрая накладка: у той самы дзень на прылеглай да касцёла тэрыторыі адбыўся і іншы суботнік — з удзелам барысаўскай моладзі.

— Мы рыхтаваліся да яго вельмі сур'ёзна, акцыя была запланавана яшчэ задоўга да 21 красавіка, — распавядае яна. — Вось ужо цягам трох гадоў у нас актыўна працуе валанцёрскі атрад, куды ўваходзяць члены БРСМ, навучэнцы, рабочая моладзь... Гэтым разам сабралася 35 чалавек, і мы прадоўжылі тую работу па добраўпарадкаванні, якой

ўленні двух фрагментаў страчанага асяроддзевай забудовы Мінска канца XIX — пачатку XX стагоддзя: на вуліцы Зыбіцкай і паўднёва-ўсходняй частцы Замчышча. Канстатаваўшы, што гэтыя прапановы не знаходзяць падтрымкі сярод членаў Рэспубліканскай навукова-метадычнай рады і гарадскіх улад (тут я не вінаваты!), выказаў уласную думку: архітэктары-валанцёры прынясуць куды большы плён там, дзе іх сапраўды чакаюць (напрыклад, у Зембіне). Антон Астаповіч чамусьці ўбачыў у гэтых словах "знявагу". І выказаў спадзяванні адносна публікацыі ў нашым выданні "матэрыялу, у якім аб'ектыўна будуць разгледжаны праблемы выканання работ у гістарычным цэнтры Мінска".

Зрэшты, як мог бы заўважыць уважлівы чытач, такіх артыкулаў за апошнія гады на старонках "К" выйшла не адзін і не два — у тым ліку і пра вуліцу Зыбіцкую (да прыкладу, гл. "К" № 43 і 44 за 2010 г.). Нешта дадаць тут будзе сапраўды складана.

Што праўда, аб'ектыўным можна назваць далёка не кожны з матэ-

Патрабаванне з прэтэнзіяй № 119, або Чаго чакаць ад "зембінскага кансэнсусу"?

гэтай нарады з'явілася ідэя наладзіць партнёрскія стасункі з Таварыствам аховы помнікаў...

Сказана — зроблена. Балазе і грамадская арганізацыя адрэагавала апэратывна: ужо напрыканцы сакавіка на сталае старшыні Барысаўскага райвыканкама Уладзіміра Мірановіча ляжаў зварот за подпісам Антона Астаповіча. Дакумент утрымліваў канкрэтны план правядзення работ па кансервацыі помніка, які складаўся з дзевяці пунктаў. Канцэпцыя, як падаецца, — паслядоўная і рэалістычная.

Як вядома, усім сур'ёзным работам на помніку спадчыны павінна папярэднічаць атрыманне дазволу Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і прызначэнне навуковага кіраўніка аб'екта. Таварыства прапанавала на гэтую ролю сваю кандыдатуру — маладога архітэктара Антона Вантуха. Райвыканкам не запыраў.

Супрацоўніцтва амаль стартавала. Як распавяла спецыяліст аддзела культуры Іна Сайчык, былі ўжо праведзены і сумесныя нарады. А вось далей... Далей пачаліся суцэльныя непаразуменні, якія нагадваюць дзіцячую гульню ў сапсаваны тэлефон.

У сваім лісце ў рэдакцыю "К" Антон Астаповіч піша: "На жаль, да гэтага часу грамадскае аб'яднанне не атрымала пісьмовага адказу па сваіх прапановах". На яго думку, гэта з'яўляецца сведчаннем бюракратызму і прыкладам "дыскрэдытацыі ідэі дзяржаўна-грамадскага партнёрства ў сферы аховы спадчыны".

аб'екце, а ў дадзеным выпадку гэта органы мясцовай адміністрацыі".

Ала Ленкіна кладзе перада мною копію таго самага "адсутнага" дазволу за подпісам намесніка міністра культуры Віктара Кураша. Дата выдачы — 20 красавіка!

— Але, вядома, па пошце ён прыйшоў да нас трохі пазней, — тут жа ўдакладняе яна.

Зварот аб прызначэнні навуковага кіраўніка быў разгледжаны таксама на некалькі дзён пазней. Зрэшты, "замінка" тут цалкам выплумачальная: гэтае пытанне знаходзіцца ў кампетэнцыі Рэспубліканскай навукова-метадычнай рады, а яе пасяджэнні адбываюцца далёка не штодня. Тым не менш, ужо 4 мая справа вырашылася. Рада выказала прынычывую згоду надзяліць Антона Вантуха гэтымі адказнымі паўнамоцтвамі, але прапанавала яму папярэдне прадставіць канцэпцыю правядзення кансервацыі — "з улікам асаблівасцей работы на азначаным помніку архітэктурны, а таксама — адсутнасці ў кандыдата вопыту ажыццяўлення функцый навуковага кіраўніка".

Здавалася б, усё зразумела, і нагоды для нараканняў няма. Але, ізноў жа, паштальёну спатрэбіўся гэты час, каб прынесці гэтую вестку ў адзел культуры... Так і ўтварылася паўза.

— Вёсці перапіску, якая не ўтрымлівае ніякай змястоўнай інфармацыі, мы лічым марнаваннем часу, — патлумачыла сваю "бяздзейнасць" Ала Ленкіна. — Таму да вырашэння гэтых пытанняў і не давалі БДТАПГІК ніякіх пісьмовых адказаў...

Але кіраўніцтва Таварыства, мабыць, вырашыла не чакаць паштальёна. І паспяхалася скіраваць на адрас супрацоўнікаў Барысаўскага райвыканкама нямаля эмацыйных слоў. Наўжо яны спрыяюць плённаму развіццю супрацоўніцтва?

займаўся яшчэ летась. І будзем рэгулярна падтрымліваць належны санітарны стан такімі суботнікамі...

Тым не менш, абедзве талакі паспяхова адбыліся, іх удзельнікі адно аднаму не заміналі.

— Натуральна, мы не забаранялі членам Таварыства працаваць, — запэўніла Ала Ленкіна. — Наадварот: удзячныя кожнаму, хто падахвоціцца зрабіць добрую справу...

І сапраўды, удзельнікі талакі Таварыства не абмежаваліся толькі навядзеннем парадку на старых прыкасцельных могілках — у той дзень імі была зроблена і яшчэ адна вельмі карысная справа: абмеры ды графічная рэканструкцыя зембінскай міквы. Далей Таварыства выступіла з вельмі своечасовай ініцыятывай па ўнясенні апошняй у Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей.

Тыя нямногія пакуль турысты (у прыватнасці, аўтар гэтых радкоў), якія ўжо пабывалі ў Зембіне, нават і не ведаюць пра гэтую цікавостку. Адметная паводле сваёй архітэктурнай занадбаная сёння камянічка служыла некалі для прадуладжанага ў іудаізме рытуальнага ачышчэння, а заадно — і ў якасці простага лазні... На рэндэрах, зробленых членамі архітэктурнай секцыі Таварыства, яна выглядае прывабным музейчыкам або аб'ектам агратурызму. І для вёскі такая адметнасць, відавочна, не будзе лішняй — разам з касцёлам, мастацкай галерэяй ды царквой, сумна вядомай з-за варварскага разбурэння дзеля аднаго кінематаграфічнага эпізоду, яны здатныя ўтварыць добрую гронку цікавых аб'ектаў паказу.

Імператыву або варыянт?

Другая частка ліста Антона Астаповіча ў рэдакцыю "К" датычыцца ўласна згаданага вышэй матэрыялу. Там я літаральна ў некалькіх словах згадаў праекты Таварыства па адна-

рыялаў на гэтую тэму: з той простаі прычыны, што газетная плошча часам становілася пляцоўкай для дыскусій паміж прафесіяналамі, якія адстойвалі самыя розныя пункты гледжання. І гэта, пагадзіцеся, цалкам нармальна! Як і тое, што складаная архітэктурная задача можа мець некалькі варыянтаў рашэння.

Вось і на пачатку 2010 года на нашых старонках разгарнулася сур'ёзная палеміка вакол новага аблічча Мінскага замчышча. Заўважым — яшчэ ў той час, калі прапановы Таварыства не былі шырока агучаны.

У чым сутнасць дыскусіі? Не заўсёды магчыма зразумець гэта з тых шматлікіх крытычных матэрыялаў, што "гуляюць" па Інтэрнэце (не бяромся сцвярджаць, але, мабыць, без удзелу нашага апанента не абышоўся ніводзін з іх). Таму тут варта адрозніваць кропкі над "і".

Квінтэсенцыя гісторыка-культурнай каштоўнасці Мінскага замчышча — гэта тыя арыгінальныя артэфакты часоў Сярэднявечча, што па-ранейшаму тояцца ў нетрах культурнага слою. Апошняя нават не абмяркоўваецца, і таму цалкам выплумачальна, што ўсе архітэктары, якія браліся за гэтую тэму, рабілі асаблівы акцэнт менавіта на іх захаванні ды экспанаванні. Спрэчкі тычацца толькі "аблямоўкі" гэтага "дыяманта".

Пазіцыя доктара архітэктурны Армена Сардаравы (гл. "К" № 4 за 2010 г.) — пакінуць гістарычнае месца ў спакоі, не будаваць там ніякіх "навадзелаў". У сваю чаргу, навуковы кіраўнік гістарычнага цэнтры Мінска Сяргей Багласаў перакананы ў тым, што гэтае месца павінна быць больш "камунікатыўным", "зразумелым" для шырокага кола наведвальнікаў (падрабязней — у "К" № 10 за 2010 г.). Адно і ідэя **музейнага макета** ву-

ліцы XII стагоддзя. Падкрэслім: задачу **аднаўлення** помнікаў спадчыны той далёкай ад нас пары архітэктар нідзе не агучваў — насуперак некаторым выказванням яго апанентаў. Ды і характарыстыка гэтай задумы адным словам "балаганчык" падаецца, як мінімум, некарэктнай. Урэшце, трэці варыянт — аднавіць забудову Ніжняга і Мяскога рынкаў...

Не ведаю, як каму, але мне, па шырацы, даспадобы ўсе тры. І я лічу

профілю. Чалавек нават псіхалагічна не можа пагадзіцца з тым, што апошняе слова ў дыскусіі "быць ці не быць" застаецца за герастратам. І ці можна тут папракаць чалавека?

Таму Ружская хартыя аб аўтэнтычнасці і гістарычнай рэканструкцыі, прынятая краінамі нашага рэгіёна, дапускае гэўныя выключэнні (выключэнні!) для помнікаў, "якія маюць высокую мастацкую каштоўнасць ды з'яўляюцца сімвалам для дадзенай краіны (рэгіёна) і якія былі страчаны ў выніку прыродных або сацыяльных катаклізмаў". Ці распаўсюджваецца яна на шараговую грамадзянскую забудову?

лым напісана, што аднаўляць страчаныя помнікі трэба абавязкова, мне і сапраўды невядомы.

Маю думку з папярэдняга артыкула, які і выклікаў такое абурэнне, можна сфармуляваць і наступным чынам: увесь цымус тут, мабыць, у прыярытэтах. Правёўшы маніторынг публікацый на сайце Таварыства, неабазнаны ў тутэйшых рэаліях чалавек можа зрабіць вельмі дзіўную выснову: няўжо самыя галоўныя праблемы аховы спадчыны на Беларусі палягаюць у аднаўленні двух фрагментаў шараговай грамадзянскай забудовы? Гэтым праектам прысвечаны шматлікія артыкулы ды акцыі Таварыства, іх яны доўга і паслядоўна адстойваюць праз некаторыя СМІ...

кожную з гэтых версій вартай права на існаванне. Але... ясная справа, што ўвасоблена будзе толькі адна. Такія ўжо законы жыцця.

Не зусім разумею толькі адно: чым матывуюцца выказванні старшыні Таварыства пра канчатковае знішчэнне гістарычнага цэнтра Мінска, якія вось ужо не першы год паслухмяна транспіруюць з гэтай нагоды некаторыя журналісты? Што і хто зніштажае?

Антон Астаповіч папракае аўтара дадзеных радкоў у няведанні міжнародных мета-

Што ж такое помнік спадчыны, што менавіта трэба найперш ратаваць і захоўваць? Гэта не трасіроўка даўно зніклых вуліц і не дамы, якія перакачавалі з архіўных дакументаў у прыгожыя рэндэры. Гэта тыя руіны, помнікі, што ацалелі ад мінулых эпох... Пра сітуацыю вакол аднаго з іх — гэты артыкул.

дычных дакументаў у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Досыць дзіўна на іх стасялацца, адстойваючы праекты адбудовы "з нуля". Венецыянская хартыя 1964 года: "Усялякія работы па аднаўленні выключаны...". Такая пазіцыя была даўно выкрышталізавана супольнасцю прафесіяналаў у галіне рэстаўрацыі і аховы спадчыны. Яе лаканічна і безапеляцыйна агучыў шматтадовы кіраўнік Дзяржаўнай інспекцыі па ахове помнікаў культуры Латвіі Юрыс Дамбіс: калі архітэктурны помнік страчаны, ён страчаны незваротна. І кропка.

Дзеля справядлівасці варта адзначыць, што гэтай жорсткай пазіцыі на практыцы прытрымліваюцца далёка не заўсёды. Прыкладам, у 1997 годзе ў нарвежскім Бергене была адноўлена драўляная царква XII (!) стагоддзя, дазвання спаленая незадоўга да гэтага членамі радыкальнай групыкі язычніка-нацысцкага

У айчынных публікацыях часта згадваецца досвед паваеннага аднаўлення Варшавы. Прыклад — пераканаўчы, але... Ёсць і іншыя: скажам, берлінскі Патсдамерпляц. Колішні фэшэнебельны квартал у вайну быў моцна разбураны, а потым трапіў у самы эпіцэнтр новай вайны — Халоднай.

Суседства з Берлінскай сцяной зусім не спрыяла рэстаўрацыі, і таму герою-наратару кінашэдэра "Неба над Берлінам" (1987 г.) заставалася толькі аддавацца ўспамінам на парослай бур'яном пустыцы.

Неўзабаве па сканчэнні здымак сітуацыя змянілася, і Патсдамерпляц ізноў апынуўся ў цэнтры аб'яднанага Берліна. Але ж замест аднаўлення старых камяніц пустка была забудавана высоткамі ў стылі хай-тэк, якія імгненна сталі новай адметнасцю горада. А вось цудам ацалелыя парэшткі прамінулае эпохі былі ўмела ўплецены ў шкляныя вежы, апынуўшыся бы ў музейнай вітрыне. Уражанні ад гэтага спалучэння — проста фантастычныя!..

Уласна, я — да таго, што аднаўленне гістарычнай забудовы ў "чыстым полі" — не імператыву. Так, гэта варыянт, і варыянт, безумоўна, варты ўвагі. Але... ён далёка не адзіны дапушчальны. А міжнародны метадычны дакумент, дзе чорным па бе-

Тая самая Венецыянская хартыя дазваляе нам выразна ўсвядоміць, што ж такое помнік спадчыны, што менавіта трэба найперш ратаваць і захоўваць. Гэта не трасіроўка даўно зніклых вуліц і не дамы, якія перакачавалі з архіўных дакументаў у прыгожыя рэндэры. Гэта тыя руіны, што ацалелі ад мінулых эпох. Адным словам — Зембінскі касцёл.

Аналагічных паводле сваёй тыпалогіі помнікаў, якія маюць аналагічныя праблемы, на Беларусі не адзін і не два: згадайма старадаўнія ды велічныя касцёлы ў Вялікай Бераставіцы, Княжыхах, Селішчы, Лыскаве, Смальянах, Беніцы, Астроўне, Расне... Або Ануфрыеўскі манастыр ды Белую царкву... Або Кальвінскі збор у Першамайску... Або сінагогі ў Століне, Быхаве, Ружанах... Без сумневу, усе пералічаныя вышэй аб'екты ўваходзяць у "залаты фонд" беларускай культурнай спадчыны. Страта хаця б аднаго з іх будзе трагедыяй папраўдзе нацыянальнага маштабу.

Многія з такіх заняпбаных шэдэраў беларускага дойлідства фігуруюць у дзяржаўных праграмах "Культура Беларусі" і "Замкі Беларусі". Многія, але... далёка не ўсе. Як падаецца, тут да месца евангельскія радкі: "Ніва — багатая, а сейбітаў — мала"...

— Учора ўвечары я мела тэлефонную гутарку са спадаром Астаповічам, і мы прызначылі чарговую рабочую сустрэчу на 30 мая, — паведаміла Ала Ленкіна напрыканцы нашай размовы.

Неаспрэчна, гэта найлепшы фінал апісанай намі гісторыі. Бо ён дазваляе спадзявацца, што "Чырвоная кніга" беларускіх помнікаў спадчыны зменшыцца хаця б на адзін радок. А выпрацаваная сумеснымі намаганнямі метадалогія ратавання такіх аб'ектаў спародзіць "ланцужовую рэакцыю".

Ілья СВІРЫН

Дэталі па сутнасці

Беларускі міжнародны фестываль тэатраў лялек узяў, сярод іншых, адну вельмі важную для мастацтва і грамадства тэму. Што лічыць нацыянальным спектаклем? Як выяўляюцца нацыянальныя асаблівасці ў звароце да "чужой" тэмы — той жа замежнай класікі?

Гэтае пытанне знаходзілася ў цэнтры шматлікіх фестывальных абмеркаванняў: там спрачаліся ўласна пра спектаклі, ставілі праблемы развіцця тэатральнага руху, суадносілі лялькі і артыста. Але тэмай нацыянальнай культуры аказаўся прасякнуты сам фестывальны дух: літаральна акжы спектакль падкідаў усё новыя нагоды для роздуму.

Усур'ёз ці надоўга?

Няўжо нацыянальная тэма — толькі для "ўнутранага карыстання"?

Раптам аказалася, што нацыянальным можа быць толькі не агульначалавечае, але і даўно ўжо ўнесенае ў спадчыну іншага народа. Хто з нас не ведае казку пра тое, як ліса прагнала зайчыка з хацінкі — і толькі адважны пеўнік змог вярнуць справядлівасць? Сапраўды, класіка савецкай дзятвы, ды і годзе. Але ў Вальнскага абласнога тэатра з горада Луцка раптам атрымаўся гэты ўкраінскі лубок, зроблены ў традыцыйных плярэтых народных дыяноу, што вешалі ў вёсках на сценку ля ложка, дзіцячых свістулук, роспісу на дрэве на тых жа аканіцах ды вялізных драўляных куфрах — адным словам, у традыцыйна сакавітага неапрымітывізму, цалкам пазбаўленага пафасу і, наадварот, шчодро насычанага жартамі. Артысты сцявалі, скакалі, радаваліся жыццю — ігралі. Усё было быццам "не усур'ёз" — акурат, як у гульні. І такая самаіронія ў адносінах да казкі, лялек, саміх сябе і ўкраінскага-лубачнага антуражу зрабіла з простага (калі не сказаць: прымітыўнага) спектакля — што называецца, цукерачку.

Ды і скрозь нацыянальнай (больш за тое: патрыятычнай) тэме, як аказалася, гумар не супрацьпаказаны. У "Вершніку сирит" тэатра "Лялечны фармат" з Санкт-Пецярбурга жартавалі над

паўгадзіны вадзівіль давялося расцягваць на дзве дзеі, каб ён адпавядаў "вялікай" (ва ўсіх сэнсах слова) сцэне. Усмешка ў адносінах да тэатра Уршулі Радзівіл, увасобленая купалаўцамі ў "Выкраданні Еўропы..." атрымалася на ўзроўні пародыі. А што ж іронія тонкая, зробленая з густам? Яна ў нас таксама ёсць. Толькі — у іншых, "не нацыянальных", спектаклях. У гродзенска-лялечнай "Пікавай даме" Пушкін з Чайкоўскім б'юцца на дуэлі. А цяпер паспрабуйце ўявіць: на дуэлі — Колас з Купалам. Ці — легенда пра ўзнікненне Мінска, разгорнутая з жартачкамі. "Здэк са святыні!" — скажа крытык. Забуджванне "чыстай крынічанькі" нацыянальнага мастацтва! Не, я не заклікаю ні здэквацца, ні "забуджваць". Я ўсяго толькі хачу ўгадаць, што самаіронія — не менш ментальнага рыска беларусаў, чым трагізм светаўспрыняцця. Памятаеце "Чаму ж мне не пець?.." Колішнія "Ідылія", "Тутэйшыя" ў Купалаўскім тэатры таксама былі яскравымі прыкладамі нашага нацыянальнага "сцёбу" — тактоўнага, але вельмі трагнага, звернутага да традыцый батлейкі і школьнага тэатра.

А што ж сёння? Мы ніяк не ўсвядомім, што зварот да гісторыі не можа быць апрыёры трагічным, — толькі

Нацыянальныя творы не могуць быць адно для "ўнутранага карыстання". Мы ж часам усё пераблытваем: тэма атрымліваецца — вузкая, а яе ўвасабленне — заснаваным на тыражаванні шырока вядомых і нават збітых прыёмаў. Таму няма чаго здзіўляцца, калі такія творы, зробленыя быццам цалкам усур'ёз, застаюцца ненадоўга...

Пушкіным, Набокавым, Пятром І і самім будаўніцтвам горада на Няве, што нібыта ўзнік у гонар каханкі цара, якую звалі Невай. Раптам узгадалася кантата "Куранты" Віктара Капыцько — твор часоў перабудовы, зроблены "па матывах" ананімнага зборніка XVIII стагоддзя, складзенага з кантаў, народных песень, іншай папулярнай музыкі таго часу. Кампазітар ад душы павесяліўся, стварыўшы партытуру з непадробным гумарам. І выклікаў цэлую дыскусію: маўляў, а ці можна так ставіцца да святыні — нашай спадчыны, якую мы, нарэшце, вяртаем такімі неверагоднымі намаганнямі?

Сёння, падобна на тое, падобная дыскусія ўжо не актуальная: нацыянальная тэма вырашаецца толькі "усур'ёз". І, як паказвае практыка, "ненадоўга". Няўжо не ставяцца беларускія камедыі? Ставляцца. Але надта ўжо "усур'ёз" — дастаткова ўгадаць "Чужое багацце нікому не стужыць" у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі:

розным, як само жыццё (ўгадайма, дарэчы, што развіццё нацыянальных опер пачыналася менавіта з камічных — і невыпадкова). І што развітацца (ці, наадварот, вітацца) са сваім мінулым можна не толькі скрозь слёзы, але і скрозь смех. Да ўсяго, нацыянальныя творы не могуць быць адно для "ўнутранага карыстання", незразумельныя ўсім астатнім народам. Яны павінны "чапляць" і самой тэмай — з яе агульначалавечай праблематыкай, і фродкамі ўвасаблення — з іх індывідуалізацыяй. Мы ж часам усё пераблытваем: тэма атрымліваецца — вузкая, а яе ўвасабленне — заснаваным на тыражаванні шырока вядомых і нават збітых прыёмаў. Таму няма чаго здзіўляцца, калі такія творы, зробленыя быццам цалкам усур'ёз, застаюцца ненадоўга...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Якім жа быў нацыянальны складнік Беларускага Міжнароднага фестывалю тэатраў лялек? Чытайце на стар. 7.

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 3.)

Старшыня Камітэта па культуры Санкт-Пецярбурга Дзмітрый Мясхіеў, вядомы рэжысёр, які мае некалькі прызюў Мінскага Міжнароднага кінафестывалю "Лістапад", запэўніў, што нашы краіны маглі б плённа супрацоўнічаць не толькі ў кінематаграфічнай сферы. Удзельнікі сустрэчы дамовіліся аб далейшай актывізацыі культурных стасункаў. Вырасана складзі праграму сістэмнага супрацоўніцтва ў сферы культуры. Пэўная канкрэтыка ўжо вядома: беларускі бок прапанаваў правесці ў Санкт-Пецярбургу Дні беларускага кіно, расійскі — заклікаў паўдзельнічаць майстроў нашага мастацтва ў Санкт-Пецярбургскім міжнародным культурным форуме...

Наш унёсак у Дзень музеяў

У горадзе тым часам распачыналася Ноч музеяў. Для Пецярбурга, па словах яго віцэ-губернатора, — гэта вельмі вялікая свята. У горадзе — мноства музеяў, усе прымаюць у ім удзел, пастаянна пашыраючы спектр паслуг. Беларуская дэлегацыя наведвала Ісакіеўскі сабор. Гэта — музей-запаведнік. Яго дырэктар Мікалай Бураў распавёў, што запаведнік трымае "пад крылом" чатыры гарадскія саборы. Леташні бюджэт своеасаблівай аб'яднанай установы дасягнуў эквіваленту 15 мільёнаў долараў, большая частка з якіх выкарыстоўваецца на рэстаўрацыю ўнікальных будынкаў і іх памяшканняў. Рэстаўрацыя практычна не спыняецца. Ісакіеўскі сабор, да прыкладу, знаходзіцца ў шыкоўным стане. І гэта пры тым, што вір турыстычнай плыні тут не сціхае цягам усяго дня.

Чарговая падзея Дзён нашай культуры — адкрыццё экспазіцыі Музея гісторыі беларускай літаратуры і Літаратурнага музея Максіма Багдановіча ў Выставачным цэнтры Саюза мастакоў Санкт-Пецярбурга. Яны прысвячаліся жыццю і творчасці Максіма Багдановіча і Яна Баршчэўскага, лёсы якіх так або інакш былі звязаны з Санкт-Пецярбургам. Дарэчы, гэтая павязь уласціва многім нашым землякам і цяпер: у Санкт-Пецярбургу пражывае 65 тысяч выхадцаў з Беларусі. Адна з іх — Ірына Рогова, прэзідэнт Фонду расійска-беларускага супрацоўніцтва "Белья Росы", якая і сама прыйшла на выставку, і сваіх сябровак-настаўніц з Мінска прывяла... Намеснік старшыні Рэспубліканскага савета па справах культуры і мастацтва пры Савеце Міністраў краіны Анатоль Бутэвіч і старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп прэзентавалі ў Выставачным цэнтры нядаўна выдадзеныя грамадскім аб'яднаннем пры падтрымцы Міністэрства культуры твор Уладзіміра Караткевіча "Дзікае палляванне караля Стаха" і трохтомнік Максіма Багдановіча з трыма вершамі класіка на дзесяці мовах...

Галоўная падзея пазамінулай пятніцы — урачыстае адкрыццё Дзён культуры. Яно адбылося ў Дзяржаўнай акадэмічнай капэле імя М.І. Глінкі. Зала была паўнюткай. Перад прысутнымі выступілі міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка

Беларуская дэлегацыя наведвала Ісакіеўскі сабор.

Эксклюзівы.ру для Паўночнай Пальміры

У Санкт-Пецярбургу прайшлі Дні культуры нашай краіны: беларускі акорд прагучаў у сімфоніі Нявы

Выстаўку Уладзіміра Цэслера (у цэнтры) наведаў і сябра мастака — вядомы расійскі рок-музыкант Андрэй Макарэвіч (злева).

Беларускі Санкт-Пецярбург

Яшчэ ў час сустрэчы з Урадам Санкт-Пецярбурга ў Смольным міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка згадаў пра тое, што з горадам на Няве Беларусь знітоўваець старадаўняя духоўная стасункі, якія наўпрост паўплывалі на станаўленне нашай нацыянальнай адметнасці.

Менавіта ў Санкт-Пецярбургу, так атрымалася, Іван Дамінікавіч Луцэвіч, наш Пяняр, займеў свой знакаміты псеўданім "Янка Купала". Менавіта ў горадзе на Няве ў XIX стагоддзі з поспехам дзейнічала наша выдавецтва "Загляне сонца і ў наша ваконца". У 1907-м выдавецтва распачало выпуск серыі "Беларускія песняры". Былі надрукаваны творы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Францішка Багушэвіча, Адама Міцкевіча... Наклад кожнай кніжкі — 4300 асобнікаў... І менавіта ў Санкт-Пецярбургу Янка Купала стварыў зборнік вершаў "Жалейка", а таксама п'есу "Паўлінка" і пэзэму "Курган". З Пецярбургам звязаны і лёсы знакамітага Яна Баршчэўскага...

і старшыня Камітэта па культуры Санкт-Пецярбурга Дзмітрый Мясхіеў. Потым адбыўся канцэрт Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, заслужанага дзеяча мастацтваў Расіі Аляксандра Анісімава. Многія пецярбургжцы даўно чакалі выступлення

знамага калектыву, таму і бясконца выклікалі аркестр на біс. Потым музыканты скажуць: "І ў Іспаніі былі, і ў Японіі апошнім часам, але такой залы, як у Пецярбургу, даўно не бачылі..." А самы прыгожы букет кветак атрымала наша знаная цымбалістка Вераніка Прадзед, якую зала неаднаразова запрашала на паклон!

Мінскую настаўніцкую дэлегацыю на Дні культуры запрасіў Фонд расійска-беларускага супрацоўніцтва "Белья Росы".

Стажыроўкі, піяр і "П-АРТ"

Суботні дзень 19 мая падаўся гэткам жа феерычным, як і папярэдні. Наша дэлегацыя наведвала Дзяржаўны Эрмітаж. Натуральна, эмоцыям ды ўражанням не было мяжы! А ў мясцовым Універсітэце культуры і мастацтваў была прадаўжана гаворка пра далейшае развіццё міжнародных стасункаў у сферы адукацыі. Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка і рэктар Аляксандр Тургаеў абмеркавалі кірункі супрацоўніцтва. Дасягнулі згоды, у прыватнасці, адносна падпісання адпаведнай дамовы паміж Санкт-Пецярбургскім дзяржаўным універсітэтам культуры і мастацтваў і нашым Беларускім дзяржаўным універсітэтам культуры і мастацтваў.

Творчую каманду свайму беларускаму сябру склалі знакамітыя спевакі Андрэй Макарэвіч і Аляксандр Разэнбаўм. Сваёй выставкай "П-АРТ" Уладзімір Цэслер літаральна агаломшыў Санкт-Пецярбург. Творца перакананы, што стаўленне мастака да яго творчасці адлюстроўваецца іррацыянальным лікам π. Кожная работа майстра сведчыла, што дызайн-канцэпцыі і арт-аб'екты Цэслера — своеасаблівы вынік творчага асэнсавання і ацэнкі сённяшняга сусветнага мастацтва.

А на пляцоўцы Музея вады выступілі Заслужаны калектыв "Ансамбль народнай музыкі "Бяседа" пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі Леаніда Захлеўнага...

Самы час згадаць пра тое, што наша дэлегацыя пабіла рэкорды па колькасці складзе. Як заўважалі пецярбургжцы, і з якасцю нашага мастацтва таксама ўсё як мае быць... І апошнім пунктам праграмы стаў наш удзел у Ночы музеяў. Горад-музей на пачатку белых начэй развітваўся з беларускімі гасцямі. І рабіў гэта паранейшаму шчыра, адкрыта, прыязна, разумеючы, што за чарговымі развітаннем абавязкова будзе чарговая спатканні...

Яўген РАГІН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Санкт-Пецярбург — Мінск
Фота аўтара,
Віктара АЛЬШЭЎСКАГА
і Наталлі ШАРАНГОВІЧ

Ля Музея вады выступаў ансамбль народнай музыкі "Бяседа".

Значная частка падзей адбывалася ў сценах Санкт-Пецярбургскага дзяржуніверсітэта культуры і мастацтваў.

У шэрагу айчынных тэатральных форумаў Беларускі Міжнародны фестываль тэатраў лялек, які з 15 па 20 мая, вось ужо ў сёмы раз, прайшоў на сталічных тэатральных пляцоўках, вылучаецца тым, што канцэпцыя прадугледжвае гэўны элемент "сюрпрызу" для глядачоў: беларуская частка афішы складаецца не па выніках працы арганізатараў ды адборшчыкаў, а згодна з тым, што самі тэатры лічаць мэтазгодным прапанаваць публіцы. Дадзеная форма, магчыма, не вельмі зручная з пазіцыяй фарміравання агульнафестывальнай палітыкі, аднак дае досыць красамоўныя падставы для аналізу таго, што ж сучасныя тэатры лічаць перспектывным, на што робяць свае стаўкі? І, заадно, — у якіх момантах гэтыя стаўкі "выкрываюць" рэальныя "дыягназы" айчыннага тэатральнага працэсу.

На большасць беларускіх пастановак, заяўленых у афішы фестывалю, неаднойчы з'яўляліся рэцэнзіі на старонках "К". Таму размову нашу мы скіруем у бок аналізу тэндэнцый, што выявіліся пад час фестывальных паказаў.

тэкс — гэта не стракатая і яркая покрывка, якою можна расквеціць уласныя амбіцыі і прыкрыць недахопы прафесійнай прапрацоўкі пастаноўкі.

Спектакль як самамэта

Пад час аднаго з пасяджэнняў тэатральнага клуба, якія штодня ладзіліся ў Беларускім дзяржаўным тэатры лялек з мэтай арганізацыі дыскусійнай прасторы, узнікла пытанне: чаму ў дачыненні да значнай колькасці спектакляў, паказаных у рамках фестывалю, складваецца ўражанне, нібыта акцёры і рэжысёр "не зацікаўлены" ў глядач і жыццё персанажаў на сцэне ніякім чынам не сплятаецца з інтарэсамі тых, хто знаходзіцца ў глядзельнай зале.

імкненне гаварыць на ўсіх вядомых і даступных ім "мовах" адразу. Ужо даўно сталі "агульным месцам" размовы пра кліпавае мысленне сучаснага глядача і пра тое, што для падтрымання ўвагі яго неабходна ўвесь час нечым здзіўляць. Вось толькі рэжысёры па-рознаму разумеюць і ўжываюць гэтую тэхналогію "здзіўлення".

Чаго асабіста я чакала, глядзячы на фестывальную афішу, дык гэта брэсцкага "Караля Ліра" ў пастаноўцы маладога пецярбургскага рэжысёра Аляксея Устаўшчыкава. Не толькі таму, што сёлетні тэатральны сезон падарыў беларускім глядачам шэраг яркіх пастановак, створаных менавіта ў Пецярбургу, такіх, як "Тры сястры" Льва Эрэнбурга або "Белая гісторыя" Тэ-

здолны стаць выратавальным для тэатра лялек на шляху таго, як не страціць усведамленне ўласнай спецыфікі і адметнасці як віду мастацтва. Пра яго можна меркаваць па спектаклях "Вянчанне" Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек і "Пікавая дама" Гродзенскага абласнога тэатра лялек. Абодва яны прапанавалі нам, глядачам, шлях, згодна з якім асновай пастаноўкі становіцца не "ўся фантазія рэжысёра", а адзін прычып, што цягам дзвюх дэманструе ўсе свае магчымыя бакі і "сакрэты". У выпадку мінскага спектакля такім прычыпам стала "ўраўноўванне" акцёра ў жывым плане і лялькі, за кошт чаго філасофская і надзвычай складаная для падрадкавага сцэнічнага прачытання гісторыя Вітальда Гамбровіча ў рэжы-

Рэальны "дыягназ": тыповы... беларускі?

Кніжка, якая размаўляе

Апошнім часам надзвычай актыўна завалася тэндэнцыя пастаноўкі на сцэнах тэатраў лялек спектакляў, асновай якіх з'яўляецца праявілі літаратура, часцей за ўсё — добра вядомая класіка. Прычыны гэтага — навідавоку. Адна з іх — адсутнасць актуальнага драматургічнага матэрыялу ды і проста аўтараў, якія б свядома пісалі для дзяцей, ды яшчэ з улікам спецыфікі тэатра лялек. Яшчэ адна — жаданне ўступіць у своеасаблівае саперніцтва з драматычным тэатрам: маўляў, мы, лялечнікі, таксама здольныя ставіць не толькі дзіцячыя забаўкі, але і сур'ёзныя спектаклі для дарослых. Што ж, сам па сабе гэты пасыл — неаблігі і заслугоўвае павагі. Не выпадкова ж пад час Нацыянальнай тэатральнай прэміі ўзнагароду за лепшую рэжысуру атрымаў Аляксей Ляляўскі за цалкам "дарослую" пастаноўку "Драй швэстэрн", створаную менавіта ў тэатры лялек. Ды і, урэшце, варта выйсці на фінішную прамую ў справе пераадолення стэрэатыпу адносна таго, што тэатр лялек — гэта знятак несур'ёзны, дзіцячы.

Сёлетні фестываль тэатраў лялек яркава пацвердзіў гэтую тэндэнцыю: у афішы фігуравала некалькі спектакляў па праявілі творах, сярод якіх — "Дзікае палванне караля Стаха" паводле У.Караткевіча ды "Сабачае сэрца" паводле М.Булгакава. Галоўная стаўка, відавочна, рабілася на тое, што глядач пойдзе "на імя" аўтара. Іншая справа — што ў пастаноўцы ад гэтага самага аўтара застаецца...

Магілёўская версія "Дзікага палвання караля Стаха" ў рэжысёрскай інтэрпрэтацыі Вячаслава Корнева пазначана як "захалпляльная гісторыя... для дзяцей і дарослых", што, безумоўна, падштурхоўвала да разваг пра спектакль для сямейнага прагляду. Аднак, насамрэч, адраснасць гэтай пастаноўкі аказалася фармальнай. Не ў апошнюю чаргу з-за таго, што багаты свет караткевічэўскіх персанажаў рэжысёрскай рукой быў "выпрастаны" ў адну любоўную гісторыю, даволі банальную саму па сабе. І спроба пераказаць узаемаадносіны герояў гэтага твора, які мог бы прэтэндаваць на жанр трылера, мовай меладраматычнай прыпчы сыграла з пастаноўкай нядобрый жарг: дарослы глядач не атрымаў нічога з таго, што магло б заплесціся ў фантазмагарычны свет Караткевіча; дзіцячая ж аўдыторыя таксама не дакачалася свайго "экшну". Вынік — "тыповы" беларускі спектакль: заснаваны на айчынным матэрыяле, у меру памяркоўны паводле выразных сродкаў, ён... не правакуе глядачоў на думкі аб убачаным пасля свайго заканчэння.

А вось "Сабачае сэрца" паводле Міхаіла Булгакава, прадстаўленае Гомельскім дзяржаўным тэатрам лялек, наадварот, літаральна "пананула" ў

Лялечныя тэатры краіны: на скрыжаванні трох тэндэнцый

аўтарскім тэксце. Рэжысёр спектакля Рыгор Гольдман так настойліва імкнуўся давесці нам, што тэкс Булгакава цікавы і каштоўны сам па сабе, ажно ўся пастаноўка аказалася "падпарадкаванай" яго прамаўленню. З-за гэтага сцэнічнае дзеянне ў яго тэатральным разуменні аказалася паралізаваным. Стуацыю не выратавалі ні велізарная труна з Клімам Чугункіным, ролю якога выконваў акцёр у жывым плане, ні дасціпныя выстоўі прафесара, што дзякуючы фільму сталі афарызмамі... Зрэшты, і сам Праабражэнскі ў выкананні Віктара Марозава нагадаў, хутчэй, анімацыйнага Ката Леапольда з яго "давайце жыць дружна": настолькі відавочнай была памылка з прызначэннем на дадзены ролю гэтага, самага па сабе яркага і таленавітага акцёра.

Абедзве работы чарговы раз падкрэслілі адну з распаўсюджаных памылак, якімі грашаць айчынныя (ды і не толькі) тэатры. Сам па сабе тэкс, што гучыць са сцэны, няхай нават самы выбітны і таленавіты, — гэта яшчэ не спектакль. І недастаткова "расфарбаваць" яго лялькамі ды адпаведнай мізансцэніроўкай. Для таго, каб з аднаго віду мастацтва — літаратурнага — "транскрыбіраваць" твор у іншае мастацтва — тэатральнае, нашмат важней за інтаніраванне адшукаць адпаведную сцэнічную стылістыку, выбудаваць уласную гісторыю. Значыць, іншымі словамі, — узяць на сябе функцыю драматурга, які абыдзецца з аўтарам ашчадна, далікатна, але — без залішняга піетэту, з разуменнем таго, што

Сярод гэтых "карцін у сабе" можна назваць такія пастаноўкі, як "Прынцэса і свінапас" паводле Х.К. Андрэсена Беларускага тэатра "Лялька" ці "Чароўная дудка" В.Вольскага Мінскага абласнога тэатра лялек "Батлейка". Спектаклі, дакладна выбудаваныя і пралічаныя, здаецца, да апошняй кропкі, нават у аснове сваёй маюць прыём распавяду маленькім глядачам той або іншай гісторыі. Ды ўсё ж пад час прагляду не знікае ўражанне, быццам акцёры на сцэне загадзя ведаюць будучую рэакцыю сваіх глядачоў, а таму і не чакаюць яе — казка ж не можа спыняцца. Але ж у выніку спектакль ператвараецца ў "а-ля народную", як у выпадку з маладзечанскай работай, ці больш дарагую шкатулку, якая цудоўна глядзіцца на вітрыне, ды... не паддаецца выкарыстанню.

Зрэшты, падобная тэндэнцыя — адзін з "бічоў" сучаснага беларускага тэатра. У пагоні за пацвярджэннямі ўласных творчых амбіцый і жаданнем стварыць "сапраўдны твор мастацтва", рэжысёры часта забываюцца, што яшчэ з антычных часоў спектакль "існуе" зусім не на сцэне, а — у зале, ва ўспрыняцці тых, каму ён мусіць быць адрасаваны. Гэта — адна з рыс тэатральнага мастацтва, такая прыцягальная для тых, хто прыходзіць у тэатр з параднага ўвахода. Або не прыходзіць.

Мона- ці полі-

І яшчэ адну сапраўдную моду, уласціваю не толькі тэатру, але і, бадай, большасці з відаў мастацтваў, айчынныя лялечнікі таксама прадэманстравалі:

атральнага таварыства "Комік-трэст", а сам Брэсцкі тэатр лялек дзякуючы супрацоўніцтву з іншым маладым расійскім рэжысёрам — Русланам Кудашовым займае ў рэпертуары колькі спектакляў, прызнаных у свеце: "Мясца Сальеры", "Халстамер"... Найбольш вабіла жаданне ўбачыць, як жа знакамітая шэкспіраўская гісторыя пакладзецца на лялечную спецыфіку.

Спектакль брэсцкіх лялечнікаў прадэманстравалі нам, у якім рэжысёр рухаецца сёння значная частка пастановак, адрасаваных інтэлектуальнаму глядачу: рэжысёр прапаноўвае нечаканыя "загадкі", з разгадак якіх і мусіць склаціся карціна. Што ні рэч на сцэне, што ні персанаж — нагода для таго, каб мы ў зале пачалі звяртацца да ўласнага эстэтычнага ды інтэлектуальна-культурнага досведу... пабудавалі ўласны спектакль — такі, якім кожны з нас здольны прачытаць шэкспіраўскую гісторыю. Вось толькі на пытанне "Пра што ж у выніку атрымаўся пастаноўка?" я пасля яе прагляду так і не здолеў адказаць. Не хацелася з'едліва жартаваць на тэму дзядзькі Ліра, які сядзеў на возе і старанна пакутаваў цягам дзвюх гадзін, ды... Імкненне да стварэння сцэнічнай поліфаніі ператварыла спектакль у какафонію прыёмаў і прыдумаў, якія не стыкаваліся адно з адным, а існавалі быццам у калажы, з-за чаго агульная гісторыя, па сутнасці, распадалася на мноства дробных аб'ектаў увагі...

Але ж варта адзначыць, што фестываль прадэманстравалі нам і іншы шлях, які, на маю асабістую думку, шмат чым

суды Аляксандра Янушкевіча знайшла ўвасабленне. Гродзенцы ж зрабілі стаўку на "прыроду" лялек марыянэткаў ў спектаклі былі не проста метафарай існавання чалавека ў навакольным свеце. Дзякуючы бліскучым і тэхніцы работы з лялькай, і майстэрству акцёраў Дзмітрыя Гайдэля, Аляксандра Енджэўскага, Віталь Лявонава і Ларысы Мікуліч мы не толькі убачылі, што за магчымасці хавае ў сабе марыянэтка, але і сталі сведкамі таго, як на нашых вачах "ажывае" лялька, і як хрэстаматычны сюжэт, скарыстаны і Пушкіным, і Чайкоўскім, пазбаўляецца нагласаваннага акадэмізму ды важкасці, ператвараючыся ў забаўную і тонкую гісторыю.

У "Пікавай даме" рэжысёр Алег Жугжда прадэманстравалі, якія магчымасці тоіць у сабе тэатр лялек, калі рэжысёр не імкнецца мадэрнізаваць гэты від мастацтва, а ідзе шляхам вывучэння магчымасцей, якія маюцца ў яго арсенале, і, галоўнае, — разумее, што на сцэне немагчыма "прыкрыцца" ні аўтарскім тэкстам, ні дынамічнай зменнай прыёмаў і форм існавання ўнутры спектакля. А можна толькі зачараваць глядачоў — ходам сваёй думкі, што знойдзе воджук у зале, ды ўменнем заглябіцца ў разуменне не ўтылітарна-выяўленчай, а папраўдзе містычнай узаемаповязі акцёра і лялькі.

Таццяна КОМАНОВА
На здымках: сцэны са спектакляў форуму "Кароль Лір", "Вянчанне", "Пікавая дама" і "Сабачае сэрца".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЬЕВА

"І памятае свет урагаваны..." — менавіта так называецца цыкл манументальных работ, створаных скульптарам, заслужаным дзеячам мастацтва Уладзімірам Слабодзькавым і архітэктарам Ігарам Марозавым (2005 — 2009 гг.). Ён прысвечаны ўвекавечанню Памяці Герою Вялікай Айчыннай вайны і памяці ахвяр Другой сусветнай вайны. Гэта адзіны па сваім мастацка-тэматычным змесце і фармальна-пластычным рашэнні цыкл, вылучаны Вучоным саветам Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў на атрыманне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь 2012 года ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры.

На саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь

Помнік "Дзецям вайны" ў Магілёве.

Гэтая вобразна-пластычная "сімфонія" барацьбы і перамог уключае два мемарыяльныя знакі, якія ўстаноўлены ў былых фашысцкіх канцлагерах "Равенсбрук" і "Заксенхаўзен" (Германія), мемарыял "Набат вечнай славы" ў Светлагорску на месцы брацкага пахавання савецкіх воінаў, што загінулі пры вызваленні горада, і мемарыял "Дзецям вайны" ў Магілёве.

Што аб'ядноўвае гэтыя, на першы погляд, розныя паводле воб-

Мастыхін

Вечная тайна Памяці

"Сімфонія" барацьбы і перамог

Звон-Набат на месцы пахавання 264 воінаў, якія загінулі пры вызваленні Светлагорска.

разна-выяўленчай, архітэктурна-пластычнай і сюжэтнай канцэпцыі? Зразумела, тэма Святой Памяці. І — адзіны мастацкі метада, адзіны стылістычны прыём, заснаваны на сінтэзе візуальнай вобразнасці і сімволікі, апавядальнасці і шырокай метафары, канкрэтнага расповеду і алегорыі, дакументальнага і мастацкага абагульнення.

Мемарыяльныя знакі ў памяць вязняў гітлераўскіх канцлагераў "Равенсбрук" і "Заксенхаўзен" — гэта першыя творы, ініцыяваныя Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь для ўстанаўлення іх на тэрыторыі чужой краіны. У той жа час, яны прысвечаны тэме, свайго для жонка-нага беларуса. У першым выпадку — акцэнтам мемарыяла з'яўляецца бронзавыя цярновыя вянок на расстрэльнай сцяне, якая ўвекавечвае трагедыю: цудоўныя жаночыя целы палаюць агнём. У цэнтры

помніка — надпіс на беларускай і нямецкай мовах: "У памяць аб ахвярах з Беларусі, сотні якіх былі закатаваны ў канцэнтрацыйным лагерах "Равенсбрук". 1941 — 1945. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь. 2006 год". У другім помніку адлюстравана прастрэная роба вязня. Баквыя краі гэтых гранітных роб — ірваныя: сімвал тысяч закатаваных, замардаваных людзей, што навечна прыхіліліся адно да аднаго. І адзін выстрал на ўсіх — як агульны шматпакутны і трагічны лёс. І — такі ж тэкст: "У памяць аб ахвярах з Беларусі, сотні якіх былі закатаваны ў канцэнтрацыйным лагерах "Заксенхаўзен". 1941 — 1945. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь. 2007 год".

Прайшло ўжо колькі гадоў з дня адкрыцця гэтых помнікаў журбы і смутку, і сёння яны сталі абавязковымі аб'ектамі для наведання дэлегацый розных краін свету.

Светлагорскі мемарыял, які створаны ў кананічных праваслаўных традыцыях, — гэта бронзавыя пяціметровыя расколаты Звон-Набат са скульптурнымі гарэльёфамі, якія ідуць ўздоўж звона і раскрываюць найважнейшыя эпізоды вайны: ад адыходу салдат 41-га на фронт да апошняй кропкі вялікай барацьбы за свабоду і незалежнасць — узятця Рэйхстага. На ўнутранай паверхні звона — імёны 264 воінаў, якія загінулі пры вызваленні Светлагорска і пахаваны тут, пад яго сцяпеннямі. П'едэстал — маналітныя чырвоныя гранітныя пліты. Яны ўвасабляюць супольнасць гераічных лёсаў тых савецкіх салдат ды афіцэраў, што перамаглі самага страшэннага ворага ў гісторыі чалавецтва.

Чацвёрты помнік — "Дзецям вайны" — размешчаны ў Магілёве: асірацельны дзеткі адчайна замерлі ў праёме ўласнага дома, ахопленыга полымем. На яго яшчэ ацалелым вушаку — сімвалічная зарубка Дзяцінства: "1941". З праёма вырываецца і навісае над дзецьмі полымя. У яго ззянні — гарэльёф з адлюстраваннем памятных для дзяцей вайны падзей: "Провады бацькі на фронт", "Бежанцы", "У партызанах", "На працоўным фронце", "У фашысцкіх катавальнях", "Вяртанне бацькоў" і, у рэшце рэшт, "Свята Перамогі"...

А яшчэ хочацца сказаць вось што. Аўтары дадзеных твораў цудоўна адчуваюць тую вечную "тайну" сінтэзу выяўленчага мастацтва і архітэктуры, пра які вось ужо шмат дзесяцігоддзяў ідуць дыскусіі і спрэчкі. Аглядаючы прадстаўленыя на атрыманне прэміі творы, бачыш, як гарманічна зліліся ў іх рознамаштабная скульптурная пластыка, манументальная і ландшафтная архітэктура ў кантэксце горадабудаўніцтва, экспрэсіўны строй, абагульненыя і гістарычныя дэталі. У выніку гэтыя помнікі сталі ў адзін шэраг з лепшымі творамі манументальнага мастацтва, якія былі створаны ў Беларусі за ўвесь пасляваенны перыяд.

Барыс КРЭПАК

Прэм'ера "Вестсайдскай гісторыі" ў Беларускай дзяржаўнай акадэмічным музычным тэатры павінна ўвайсці ў гісторыю нацыянальнай культуры нават незалежна ад выніку — як першая ліцэнзійная пастановка знакавага мюзіклаў у нашай краіне. Але ў такім выпадку вынік становіцца важкім удвая: ад таго, наколькі паспяховым акажацца гэты праект, залежыць лёс праектаў будучых. І нават — усяго жанру, запатрабаванасць якога ў нашай краіне, як ні дзіўна, час ад часу аспрэчваецца: маўляў, менталітэт у нас не той.

Вось і з гэтым мюзіклам Л.Бернстайна, з якога многія даследчыкі пачынаюць адлік папраўдзе класічных прыкладаў жанру, ужо ўзнікаюць пытанні: маўляў, каму ўсё гэта ў нас цікава? Ставілі б сабе традыцыйныя аперэты, жылі б спакойна, публіка і так ходзіць. Ну не "наша" гэта тэма: "разборкі" паміж дзвюма падлеткавымі групіроўкамі, ды яшчэ на нацыянальнай глебе.

гэткі тэатралізаваны "метадычны дапаможнік" па вывучэнні псіхалогіі на тоўпу і калектыўнага падсвядомага, які дае адказ на такія балючыя, асабліва для падлеткаў, пытанні, чаму "ніхто не хацеў", але "вінаватыя — усе".

Сярод галоўных вартасцей пастановкі — тонкая псіхалагічная работа, абсалютнае "трагедыя" ў матывацыю ўчынкаў і "растлумачванне" ўсіх "чаму" і "з-за чаго", зробленае адно

Чаму "ніхто не хацеў",

"Вестсайдская" гісторыя: лекі для ўнутранага ўжывання

Так і ёсць! Але тэма новага спектакля куды шырэйшая. Яго "прасоўванне", як заўважыў пасля прагляду адзін знаўца рэкламнага бізнесу, можна было б публікаваць на трох слоганах — прыблізна такіх: "Выбух пачуццяў — як у "Рамэа і Джульеце" Шэкспіра. Бойкі — як у "Бандах Нью-Ёрка" з Леанарда дзі Капрыя. Рэвалюцыйна музычнага тэатра — як на пачатку новай эпохі". Спектакль закранае актуальную для ўсіх часоў і народаў, папраўдзе вечную і ўсодысную, праблему падлеткавай агрэсіі (якая, між іншым, правакуецца ўжо самой фізіялогіяй "пераходнага перыяду" чалавечага арганізма) і, адпаведна, бацькоў і дзяцей. Як жа вырашае яе тэатр? Менавіта тэатр, а не толькі сам твор, бо амерыканскі бок, падарыўшы права паказаць спектакль 50 разоў цягам года, прадумлеў і сумесную арыгінальную пастановку, а не проста перанос той, што была ўпершыню ўвасоблена 55 гадоў таму.

У лібрэта А.Лоўрэнца, акрамя ўласна тэксту п'есы, падрабязна прапісаны ўсе мізансцэны, і нават характар ды выгляд кожнага персанажа. Захавайшы знешнія прыкметы, рэжысёр Настася Грыненка па-свойму расставіла псіхалагічныя акцэнтны. Забойства Рыфа, які верхаводзіць групоўкай "Ракеты", адбываецца выпадкова: ён папросту натыкаецца на нож у руках Бернарда, які ўзначальвае суполку пуэртарыканцаў пад назвай "Акулы". Той сам разгублены такім зыходам. І — гіне ад рукі раз'юшанага Тоні, які яшчэ імгненне таму быў перакананы, што трэба вырашыць усё мірам. Атрымліваецца

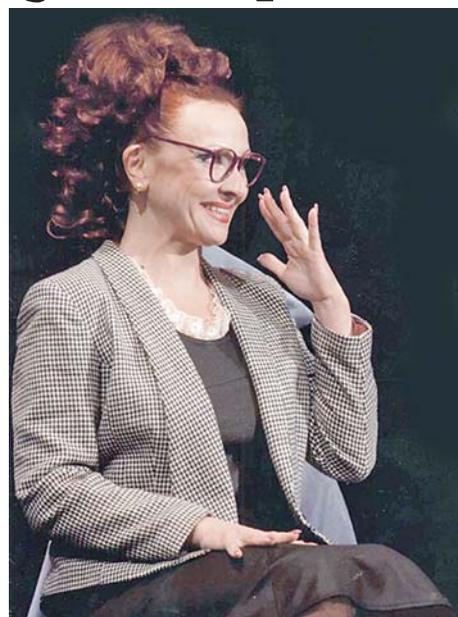
акцёрскай іграй. Гэты спектакль — менавіта для сямейнага прагляду, яго можна не проста "рэкамендаваць", а літаральна "прапісваць", бы тыя лекі, і менавіта для "ўнутранага ўжывання", успрымаючы не адно бойкі, эфектна пастаўленыя Дзмітрыем Якубовічам (ён жа прыдумваў для спектакля і некаторыя танцавальныя нумары), а яшчэ і ўсё тое, што хаваецца за імі.

Бойкі, дарэчы, пастаўлены лепш, чым у самым выдатным кінафільме, бо ў апошнім спрацоўвае мантаж, а тут — перад вачыма, як на далоні, уся карцінка цалкам. Там працуюць каскадзёры, тут — самі артысты, найперш — вядучыя салісты. Можна назіраць за агульнай мізансцэнай, сачыць за тым або іншым героем — усё, да найдрабнейшых дэталей, зроблена надзвычай натуральна і, разам з тым, па-мастацку.

Карпатлівая праца над гэтым спектаклем дала трупам вельмі шмат. Тое, як пачалі рухацца салісты і маладыя артысты хору (а дзейных асоб у "Вестсайдскай гісторыі" — амаль чатыры дзясяткі), — неверагодна, але факт. Пры гэтым яны яшчэ і стаяюць! Спеўны ансамбль, змешчаны ў аркестравай яме (хормайстар — Святлана Пятрова), — толькі для падтрымкі і эфекту "масавасці", ён не замяняе таго, што стываецца са сцэны. А партыі туг, шчыра скажам, могуць скарыцца не ўсім і далёка не адразу: нязвыклія для славянскага вуша рытмы, інтанацыі, гармоніі, тэмбравае начынне аркестра. Некаторыя ударныя інструменты тэатра атрымаў у падарунак, але дырыжоры

Жыла-была ў "Старым доме"...

Тэатральная
плошча

Яна пачала спяваць раней, чым хадзіць. Марыла стаць артысткай, таму адмовіла каханаму, калі той прапанаваў выйсці за яго замуж. Скончыла Гродзенскае вучылішча мастацтваў. Яе прынялі ў Коласаўскі тэатр на ролю Настачкі з легендарнай камедыі "Несцерка", але "Дарога з Чорнага царства" прывяла ў "Стары дом", дзе "Жыла-была Сыраежка"...

Бамонд: опера, балет

але "вінаватых ўсе"

Мікалаю Макарэвічу ўсё роўна давялося рабіць адаптацыю партытуры для нашых умоў. У некаторых фрагментах, нічога не змяняючы, ён карэжыраваў нотны запіс, каб нашым аркестрантам было зручней арыентавацца ў тэксце, дзесьці, наадварот, шукаў тэмбравыя аналогіі. Канчатковыя кропкі над "і" расставіў дырыжор-пастаноўшчык Філіп Сіманс (ЗША). Ды ўсё ж, гэна, з цягам часу некаторыя тэмпы стануць больш рухавымі. А музыка, калі выканаўцы яе канчаткова "паспытаюць на зуб" і, галоўнае, "разжуоць", набудзе сапраўдны "смак". Джаз нельга граць, сцяваць і танчыць без "кайфу"! Мы ж прывыкліся "ўкладаць усе сілы", а не атрымліваць асалоду ад самога працэсу музыцыравання. Значыць, трэба змяняць свае звычкі!

Такой жа ўнутранай разняволенасці ў спалучэнні з энергетыкай бракуе пакуль артыстам балета, узгадаваным на

класіцы. Некаторыя вакалісты, не абцяжараныя акадэмізмам, хутчэй "перабудаваліся" на новую стылістыку (балетмайстар-пастаноўшчык — Пол Гордан Эмерсан). Міжволі ўгадваўся колішні праект ка-

федры харэаграфіі БДУ-КіМ "Я люблю Бродвей", ажыццёўлены, як і цяперашні, пры дапамозе Пасольства Злучаных Штатаў Амерыкі ў Беларусі: там гэта было на больш высокім узроўні. Ці не наступе час зрабіць нейкі спецыяльны выпуск студэнтаў і мэтанакіравана размеркаваць

яго як ужо гатовы калектыв, які спецыялізаваўся б на сучасным танцы?

Не самыя, на мой погляд, удалыя сцэнічныя строі, прапанаваныя Юліяй Бабаевай (а фінансаванне таксама адгрывае ролю ў выбары тканін і колераў) кампенсуюцца ўнёскам мастака-пастаноўшчыка Андрэя Меранкова: ён надзвычай удаа сумясціў металічныя канструкцыі з некалькіх спектакляў, стварыўшы атмасферу халодна-бліскачэ-змрочнага горада. Філасофскі змест нясуць і супер-зслона ў выглядзе графіці (чым не сімвалі да раскрытых далоняў з растапыранымі пальцамі?), і партрэт Чэ Гевары, што вісіць на баку "акул" (гуэртарыканец па паходжанні, ён культываваў ідэю, што сапраўдны герой памірае маладым).

Мы ж прапануем інаша прыстоўе: героі — усе ўдзельнікі спектакля, старыя і маладыя, якія сцяваюць, танчаць і проста гавораць, іграюць і жывуць — натуральна і шчыра. Асабліва Ілона Казакевіч (Марыя), Дзмітрый Якубовіч (Тоні), Віктар Цыркуновіч (Рыф), Дзяніс Мальчэвіч (Бернард), Святлана Мальчэўская (Аніта), Аляксандра Жук (Нічыя), Аляксей Кузьмін (Док), Аляксандр Асіпец (Шрэнк), Людміла Сучкова (Масавік-забаўнік) — пералічваць можна ўсіх! Не верыце? Глядзіце самі. У спектаклі ёсць што і паглядзець, і абмеркаваць. Ёсць чаму павучыцца — у мастацтве і жыцці...

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымку: сцэны са спектакля. Фота Анжалікі ГРАКОВІЧ

Віцебская зорка надзеі Святланы Жукоўскай

Гэты акцёрскі жарт можна было б доўжыць, прыгадаўшы ўсё 70 спектакляў, у якіх актрыса Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Святлана Жукоўская сыграла вельмі розныя ролі. Потым, разам з сяброўкай Раісай Грыбовіч, яна накіравалася ў Маскву. Паступілі ў знакамты ГИТИС, на курс Эліны Быстрыцкай. Скончыўшы, вярнуліся ў любімы тэатр, бо менавіта тут адчулі калісці шчырую любоў і павагу з боку знакамітых коласаўцаў.

"На лёс не скарджуся!" — не задумваючыся, кажа Святлана. — Бо тут, у сям'і коласаўскіх артыстаў, вучыся жыццю... Але актрыса ніколі не дазваляла сабе "адплачваць". Не хапала роляў у тэатры — займалася спевамі. Невыпадкова ж у ейнай творчай скарбонцы — дыпломны рэспубліканскі фестываль "Музыка і тэатр", "Спяваюць артысты тэатра і кіно" і перамога ў фестывалі-конкурсе "Спяваюць артысты драматычных тэатраў і кіно".

Настачку яна ўсё ж сыграла, праўда, амаль праз дзесяць гадоў. Да гэта-

га часу назапасіла ў рэпертуары ролі не толькі дзяўчынак, а і жанчын рознага ўзросту. Зорную ролю Катарыны ва "Утаймаванні наравістай" У.Шэкспіра падарыў Святлане аднакурснік рэжысёр Юрый Пахомаў. Разаліна ў трагікамедыі "Чума на вашы дзве сям'і", Цэйтл у "Памінальнай малітве", Памэла ў камедыі "Ён. Яна. Акно. Нябожчык.", Аграфена Кандрацэўна ў "Банкруце" — гэта ўсё яна.

Любіць Святлана Жукоўская і сваіх незадачлівых герайн з сучасных камедый: "Варвара і яе блудны муж" (Варвара), "Псіхааналітык для псіхааналітыка" (Вера Андрэеўна), "Аднакласнікі" (Тацяна). А вобраз Маці ў "Дацкай гісторыі" створаны праз уласны досвед Святланы, якая разам з мужам, артыстам тэатра імя Якуба Коласа Георгіем Лойкам, што днямі Указам Кіраўніка дзяржавы ўзнагароджаны Медалём Францыска Скарыны, выхавала сына Мікіту. "Я заўсёды разважаю з сынам вельмі сур'ёзна, разбіраю кожную сітуацыю, якая складваецца ў сям'і", — кажа Святлана. Цяпер Мікіта — студэнт,

будучы праграміст, вучыцца ў Мінску. З бацькамі бачыцца не так часта, ды ўсё адно імкнецца параіцца з маці, калі ўзнікаюць складаныя сітуацыі...

Ёсць у актрысы маналог: "Усе думаюць, што я — моцная, а я — слабая... Кожны справіцца са мной. А людзі прыдумалі сабе зорку, каб назіраць, як яна зыхаціць з апошніх сіл і гасне. Бо гэта для іх — забава. Гульня з промнем святла... Мы — артысты. Што нас яднае? Нас яднае любоў да ТЭАТРА...". Але сёлетняя ўзнагарода "Крышталёвая Зорка", якую актрыса атрымала ў Міжнародны дзень тэатра, — гэта знак надзеі — на тое, што самыя запаветныя творчыя і жыццёвыя мары абавязкова спраўдзяцца. У тым ліку і пад час юбілейнага вечарада 30-годдзя на Коласаўскай сцэне...

Святлана ДАШКЕВІЧ, загадчык літаратурна-драматычнай часткі Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа
На здымку: сцэна са спектакля "Псіхааналітык для псіхааналітыка".

Дынастыя Радзівілаў — 500 гадоў. Адзначыць юбілей зляцеліся іх музы — вядома ж, у Нясвіж, на XVII Свята мастацтваў, якім, як заўсёды, кіраваў народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Фінберг. Але гэта не значыць, што ніякія іншыя тэмы, акрамя радзівілаўскай, там не ўзнімаліся.

сам паэт). А яшчэ раней, у XVI стагоддзі, тут працавалі такія дзеячы беларускага Адраджэння, як Вацлаў з Шамотул, Цыгрыян Базылік.

Не менш адметнай стала сёлета і традыцыйная навуковая канферэнцыя, матэрыялы якой, у адпаведнасці з самымі высокімі міжнароднымі стандартамі, былі выдадзены напярэдадні, акурат да пасяджэння. У цэнтры даследаванняў апынуўся Нясвіж — як мастацкая сталіца Беларусі мінулых часоў. Сярод навуковых "сенсацый" — нечаканыя звесткі пра Нясвіж... праваслаўны. Гістарычныя факты, сабраныя кандыдатам навук Валерыем Пазняковым, аказаліся вельмі сугучнымі даследаванням музыказнаўцы Тамары Ліхач, якая разглядала помнікі царкоўнай музычнай спадчыны Нясвіжа, а сярод іх былі не толькі каталіцкія ды ўніяцкія, але і праваслаўныя.

Хто быў музай Радзівіла?

Камертон

Палац пачуў родную музыку

добрай традыцыі бачылася ў асваенні "новай старой" тэрыторыі — адрэстаўраванай залы ў Нясвіжскім палацы.

У год, калі Нясвіж абвешчаны Культурнай сталіцай Беларусі, у Радзівілаўскім палацы праходзіла ўжо шмат самых выбітных канцэртаў. Але цяперашняя праграма вылучалася тым, што сабрала менавіта тую музыку, якая мела непасрэднае дачыненне да самога палаца ў мінулыя стагоддзі.

— Музыка Радзівілаў вярнулася на сваю радзіму, — вывзначае адметнасць падзеі доктар мастацтвазнаўства, прафесар Вольга Дадзімава, якая за гэтыя гады ўжо сама стала адной з галоўных нясвіжскіх муз, выступаючы няўменнай вядучай, натхняльнікам ды ініцыятарам выканання адшуканых у архівах твораў. — Вяртанне музыкі ў прасторы, дзе яна стваралася, — гэта, калі хочаце, цудоўны паэтычны сімвал. Адноўлення сцэны Палаца быццам "прануліся" паля доўгага забыцця, пачуўшы сваю родную музыку — тую, якая тут ужо гучала: творы Мацея Радзівіла (ён, да ўсяго, напісаў лібрэта оперы "Агатка..."), Яна Давіда Голанда (ён гэтую оперу стварыў), Яна Уладзіслава Дусіка (ён тут таксама працаваў), Антонія Генрыха Радзівіла (пасля з'ехаў у Германію і стаў аўтарам першай у свеце оперы паводле гётэўскага "Фаўста", прычым лібрэта для яго стварыў

Хаця ў Нясвіж зляцеліся розныя музы (у фестывальнай праграме быў і спектакль, і выстаўкі жывапісу), галоўнай сярод мастацтваў засталася музыка — розных жанраў і эпох. Сярод самых значных канцэртаў — прысвячэння творчасці Міхала Клеафаса Агінскага і сувязям беларускага мастацтва з расійскім. Канцэрт адкрыцця "На музычных скрыжаваннях: Беларусь — Расія" стаў сапраўдным адкрыццём, бо з новых ракурсаў прадставіў паходжанне, музыку і творчыя сувязі М.Глінкі, І.Стравінскага, М.Рымскага-Корсакава, П.Чайкоўскага і многіх іншых класікаў. Ну, тое, што знакамітая "Камарынская" — на самрэч, беларуская, сёння ўжо добра вядома. Але ці можа гэта, напрыклад, задумваліся, што той жа Чайкоўскі вучыўся ў Мікалая Зарэмбы — ураджэнца Віцебшчыны? Такіх нечаканасцей у нашай гісторыі шмат. Таму дзякуй вялікі нястомнаму маэстра Фінбергу, яго аркестру і шматлікім камерным калектывам у яго складзе, якія вяртаюць нам спадчыну і робяць гістарычную памяць артэфактам сучаснасці!..

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: струнны квартэт у Радзівілаўскім палацы; аркестрам дырыжыруе Валерый Сарока. Фота Анатоля БАСАВА

Культура будучыні: бачанне ўдасканалення сферы

У рэдакцыю прыйшоў ліст ад нашай сталай аўтаркі — загадчыка Кіраўскай сельскай бібліятэкі Віцебскага раёна Вольгі ПАЛУНЧАНКА. Ліст, скажам шчыра, не шараговы: у ім — крытычнае, часам — эмацыйнае, бачанне рэгіянальных бібліятэчных перспектыв з пункта гледжання (што асабліва каштоўна!) спецыяліста-практыка, неабьякавага да прэстыжу свядома абранай прафесіі. Няма сумневу, гэтае меркаванне не застаецца ў нашых чытачоў без розгаласу. У тым ліку і з той прычыны, што 2012-ы — Год кнігі, а сярод бібліятэкараў большасць — добрасумленныя работнікі, якія дакладна ўсведамляюць: "кніжная" справа — неад'емная частка сённяшняй дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры.

Так, не з усімі прапановамі практыка можна адзначна пагадзіцца, тым не менш, пункт погляду заслуговае пільнай увагі і абмеркавання.

Не лічу прапанаваны мной метады выйсця з праблемнай сітуацыі ідэальна правільным. Але ў тым, што стан сельскай бібліятэчнай справы сёння праблемны, — не сумняваюся. Я, скажам, для таго, каб хоць нейкім чынам застацца "на плаву", узяла на сябе небібліятэчныя функцыі: клубныя, юрыдычныя, сацыяльныя... Карацей, сельскі бібліятэкар апошнія гады асвойвае пасадку ці не сацыяльнага педагога. І робіць гэта, як падаецца, не заўжды ўдала.

У чым пераканалася за дзесяць гадоў працы? У састарэласці фондаў, неадпаведнасці іх запятам карыстальнікаў, нярэдка — у безвыніковасці работы публічных цэнтраў прававой інфармацыі, непатрэбнасці некаторых аматарскіх аб'яднанняў... Аўтабібліятэка — крок на шляху да вырашэння праблемы, але — недастаткова прадуманы. Дый асартымент прадукцыі ў ёй — не надта багаты. Угэўнена: патрэбны пераход ад колькасці да якасці, каб працаваць у сельскай бібліятэцы стала прэстыжна. Тады для маладых спецыялістаў — угэўнена — нават кастынг патрэбна будзе ўводзіць... А цяпер — канкрэтыка.

Установа эканом-класа

Гаворку пра будучыя пераўтварэнні, натуральна, варта весці на прыкладзе роднага раёна. Дык вось, праз час пад уплывам усіх пералічаных вышэй прычын Віцебская РЦБС можа быць пераўтворана ва, умоўна кажучы, Цэнтралізаваную сістэму мабільных бібліятэк эканом-класа (ЦС МБЭК). Паўтаруся, гэта мае ўласнае бачанне перспектывы. Для гэтага 41 бібліятэку-філіял на чале з ЦРБ варта рэарганізаваць у пяць мабільных бібліятэк, узброеных бібліямабілямі, між якімі раўнамерна размеркаваць тэрыторыю раёна.

Сістэма кіравання — наступная: дырэктар ЦС МБЭК, Цэнтр сістэмных даследаванняў бібліятэчна-бібліяграфічнай дзейнасці, аддзелы камплектавання, апрацоўкі, бібліяграфіі.

Што ж такое бібліятэка эканом-класа? У яе структуры мне бачыцца абанемент, чытальная зала, прэс-цэнтр (зала тэхнічнага абслугоўвання і аказання платных паслуг: ксеракс, прынтар, факс, Інтэрнэт, відэасувязь), канферэнц-зала, аддзел рамонту друкаванай прадукцыі, кнігасховішча. Функцыі ўстановаў: інфармацыйная, камунікатывная, акумуляцыйная, часткова — дэпазітарная. Задачы: максімальна аператыўнае задавальненне запятам карыстальнікаў міні-рэгіёна абслугоўвання на высокім тэхналагічным і інфармацыйным узроўні, фарміраванне інфармацыйнай культуры, прапаганда бібліятэчна-бібліяграфічных ведаў, павышэнне прэстыжу бібліятэчнай прафесіі. МБЭК цалкам алічбавана і штрыхадзіравана, абсталявана зручнымі стэлажамі ды лесвічкамі для самаабслугоўвання. Загадчыкі МБЭК і дырэктар ЦС валодаюць замежнай мовай і бяруць удзел у міжнародных канферэнцыях.

Асабліва сці новай структуры

Прэс-цэнтр хутка сябе акупіць. Ча-му? Таму што не ў кожнага ёсць дома камп'ютар, ехаць у горад — далёка, на пошце — адзін камп'ютар з нізкай хуткасцю Інтэрнэта, ды і паслугі каштуюць даражэй, чым у нас. Так, бібліятэка — не камп'ютарны клуб, але ж прэс-цэнтр — не для гульні і карыстання сацыяльнымі сеткамі, а для дапамогі вучэбнаму працэсу і сапраўдных

інфармацыйных камунікацый. Мініў той час, калі рэфераты пісалі ад рукі. І ў нас цяпер у прайс-лістах ёсць паслуга "Даведка з выкарыстаннем Інтэрнэта". І паколькі забаронена, каб дзеці самі блукалі ў Сусветным пабудзіні, бываюць дні (асабліва — напрыканцы чвэрці), калі з-за неабходнасці выканання плана платных паслуг я толькі і займаюся тым, што няспынна "штампую" рэфераты. А я ж яшчэ павінна весці каталог, картатэку, пісаць летапіс вёскі, выконваць задачы мэтавай праграмы па эстэтычным выхаванні, рыхтавацца да масавых мерапрыемстваў (потым пісаць пратаколы), бегчы штомесяц у вёску да бабуль, каардынаваць дзейнасць аматарскага аб'яднання, сачыць за аховай працы сваіх работнікаў на кожным кроку і запаўняць з гэтай нагоды некалькі журналаў. Маю два аўтарскія праекты "Бібліятэка дашкольніка" (прапаганда бібліятэчна-бібліяграфічных ведаў) і "Ад Вялікага Княства да суверэннай Беларусі" (прымеркаваны

мат для захавання бібліятэчнага фонду. Функцыя — адна: камунікатывная. Задачы: аператыўнае, плановае, максімальнае задавальненне інфармацыйных запятам, прыём заказаў (вочны, электронны, тэлефонны).

Чытач змога выбраць кнігу самастойна альбо з дапамогай бібліятэкара. Камп'ютарнае абсталяванне дазволіць не толькі хутка фіксаваць інфармацыйныя крыніцы на абанементах карыстальнікаў, але і ажыццявіць раздрукоўку тэксту, атрымаць ксеракопію, па якую цяпер даводзіцца ехаць у горад. Сённяшняй аўтабібліятэкі не могуць перавозіць вялікую колькасць літаратуры, і размешчана яна ў салоне без належнай сістэмы.

Кніганоша — гэта ўжо архаіка

З аднаго боку, нічога кепскага няма ў тым, каб аднесці літаратуру на дом чытачу. Але любы медаль мае два бакі. У XXI стагоддзі бібліятэкар,

"ЦБС патрэбна рэформа, каб працаваць у сельскай бібліятэцы стала прэстыжна!"

Меркаваннем дзеліцца практык

да Гола кнігі). Як гэта ўсё выканаць? Паслугі ксеракопіі таксама займаюць час. З-за тэхнічнай нагрукі небібліяграфічнага характару ў нас кульгае бібліятэчная работа. Таму лічу, што гэтым павінны займацца тэхнікі-праграмісты. Тым больш, у выніку рэарганізацыі ў нашых пяці МБЭК назавасціцца неабходны аб'ём тэхнічных сродкаў, так што часта набываць іх надалей не будзе патрэбы. Пашырыўшы спектр паслуг, мы будзем зарабляць больш і зможам пусціць дадатковыя грошы на камплектаванне.

Ці ўсё спісваць?

Адзін з вельмі важных пунктаў эканамічнага плана: захаванасць кніг. У нас зараз на ЦБС — адзіны пераплётчык. Адвезла яму прыкладна 150 экзэмпляраў у 2008 годзе, а ён зрабіў на сёння толькі тры кнігі: не паспявае працаваць на 41 філіял і райбібліятэку. А калі кожная МБЭК займае ў штаце хаця б двух работнікаў, рамонт будзе ажыццяўляцца аператыўна. І з гэтай нагоды яшчэ адзін нюанс: навошта спісваць "На ростанях" Якуба Коласа 1982 года выдання? Лішняя кніга не будзе, а добры рамонт дадць магчымасць карыстацца ёю яшчэ гадоў пяць. Зберажам наўнае — атрымаем больш рэальных навінак.

Альтэрнатыва аўтабібліятэцы

Бібліямабіль — фургон, які можа мець форму разгорнутай кнігі, абсталяваны спецыяльнай мэбляй для якаснага захоўвання інфармацыйных крыніц пад час руху, камп'ютарнай і ксеракапіравальнай тэхнікай, выхадам у Інтэрнэт, з кандыцыянерамі, здольнымі падтрымліваць неабходны мікраклімат

фонды нашых сельскіх устаноў павінны адпавядаць запятам карыстальнікаў рэгіёна абслугоўвання, і гэтыя выданні на паліцах МБЭК абавязкова з'явяцца. Бібліямабілі абслугоўваюць школы па графіку ў зручны для навучальнага працэсу час. Як вынік — эканомія сродкаў аддзела адукацыі. Калі ж праграма літаратура будзе і надалей знаходзіцца ў школьных бібліятэках, гэта пацягне за сабой процыму праблем: неабходнасці пашырэння плошчаў, фарміравання персанальнага фонду ў патрэбнай экзэмплярнасці (у бібліямабіля — фонд бягучы, які пастаянна знаходзіцца ў руху, гэта — выгадна). Угэўнена, прадуманая дзейнасць бібліятэкі на колах стане больш эфектыўнай.

І ўжо на пачатковай стадыі пераўтварэння РЦБС у ЦС МБЭК можна сфарміраваць багатыя фонды сацыяльна значнай літаратуры. Фонды галіновых выданняў патрабуюць абнаўлення прыкладна на 95%, дзіцячыя — прыблізна на 90%. Натуральна, шмат састарэлай літаратуры давядзецца спісаць. Цяпер так не робіцца, каб спісанне перавышала паступленне.

Колькі ж каштуе настрой?

Памятаю, як пачынаў дзейнічаць на сяле камерцыйны фонд. Тады ў ім была вострая неабходнасць: папулярнай мастацкай літаратуры паступала мала, і дзесяць гадоў таму людзі проста маглі забыць дарогу ў сельскую бібліятэку. Для пастаяннага чытача,

трыятычнае выхаванне — таксама, прапаганда твораў беларускай літаратуры — несумненна. Але навошта астатняе? Дзе браць час? Можна, дзесяць гадоў таму гэта і было актуальна, але на сёння, як падаецца, трэба збавіць абароты і засяродзіць увагу толькі на бібліяграфічна-бібліятэкаўстве: прыйшоў час сапраўднай барацьбы за чытача.

Большасць нашых інфармацыйных гадзін трэба ліквідаваць: пра ахову прыроды лепш раскажа настаўнік батанікі, а экалагічную гульнію правядзе супрацоўнік клуба. Мяркую, адзіная прыдатная форма працы: выстаўка-прагляд. І ніякіх больш гадзін-перасцярог, гутарак па анты-алкагольнай (і г. д.) прапагандзе: гэта справа спецыялістаў. Навошта складаць планы па рабоце з дзецьмі з нядобронадзейных сем'яў? Хіба ж мы псіхологі і сацыяльныя педагогі?

ПЦПІ — форма не для бібліятэкі?

Гэта я магу даказаць практычна, бо ў Кіраўскай бібліятэцы публічны Цэнтр прававой інфармацыі існуе другі год, і попыту на яго няма. Не лічу, што дрэнна яго рэкламавала, але эфекту гэта не дало: карыстальнікаў за мінулы год — толькі тры (інжынер па ахове працы ААТ "Адраджэнне" ды яшчэ два выпадковыя чытачы). Але плацім за абнаўленне "Эталона" штомесяц амаль 50 тысяч рублёў, а за "Звод законаў" — 60 тысяч раз на паўгоддзе.

які "засвоіў" усё бясплатнае, кніга "за грошы" стала такой жа неабходнасцю, як пакупка хлеба ў краме. У 2006-м у Кіраўскай сельскай бібліятэцы кошт кнігі на суткі складаў 170 рублёў. Пры вялікім асартыменце нават у летнія месяцы мы зараблялі па 60-70 тысяч, а цяпер пры кошце 350 рублёў і бедным выбары ледзь 20 тысяч наскрэбаем.

На сёння лічу камерцыйны "арсенал" сельскіх бібліятэк неактуальным, бо няма ні попыту, ні асартыменту. Таму бібліятэчная кніга павінна быць бясплатнай. Але тут зноў паўстае пытанне з фондам, які на 80 — 90% патрабуе абнаўлення: мая бібліятэка знаходзіцца на тэрыторыі сельскага падарчэга Адкрытага акцыянернага таварыства "Адраджэнне". Новай літаратуры для аграрыяў — нуль. На сесіі райвыканкама я агучыла праблему. Сітуацыя крыху зрушылася, але датычыцца гэта збольшага толькі дзіцячай літаратуры.

Не быць канкурэнтамі ДК

Нашы планы работы штогод павінны змяшчаць пералік мерапрыемстваў у наступных кірунках: краязнаўчая работа; прапаганда беларускай культуры і літаратуры; сямейнае, прававое, эстэтычнае, экалагічнае выхаванне; арганізацыя вольнага часу; прапаганда бібліятэчна-бібліяграфічных ведаў.

Наконт некаторых пунктаў — згодная: фарміраваць інфармацыйную культуру — наш прамы абавязак, па-

Ды, у дадатак да ўсяго, нас камплектуюць адпаведнай літаратурай: кодэксаў у нас — на любы густ (зямельны, банкаўскі, падатковы і інш.).

Кансультацыя юрыста ў бібліятэцы — тэма асобная. Бясплатная паслуга добрай не бывае.

Абанемент — платны

Так, прапаную ўвесці штогадовую разавую аплату чытацкага абанемента. Я пераканана, што павінны быць і дзейныя штрафы за несвоечасовае вяртання кнігі. А бензін для бібліямабіля сельгаспрадпрыемству зоны абслугоўвання варта выдаткоўваць бясплатна. Платныя ж паслугі аказваюць толькі прэс-цэнтры МБЭК.

І плюсы тут, па-мойму, — відавочныя. Сродкі, якія выкарыстоўваюцца цяпер на ўтрыманне РЦБС (на аплату камунальных паслуг, утрыманне матэрыяльна-тэхнічнай базы і г. д.), накіроўваюцца на камплектаванне МБЭК. Безумоўна, гэта дазволіць значна пашырыць асартымент прадукцыі для сельскага чытара...

Такі від бібліятэкі — аптымальны па выгодзе і для дзяржавы, і для сельскай мясцовасці. Я цудоўна разумею, што сёння няма магчымасці для панацэннага фондавага камплектавання філіялаў РЦБС, яны цяпер не задавальняюць інтарэсы карыстальнікаў. МБЭК жа сакумулюе прыніцы камплектавання, а сельская бібліятэка стане сапраўды сучасным інфармацыйным і культурным цэнтрам.

Вольга ПАЛУНЧАНКА, загадчык Кіраўскай сельскай бібліятэкі Віцебскага раёна

Каментарый спецыяліста

Праблема атыммізацыі бібліятэчнага абслугоўвання ў сельскай мясцовасці вырашаецца цягам многіх гадоў і сацыяльнымі шляхамі.

Першы, назавём яго "эвалюцыйным", звязаны з сацыяльна-дэмаграфічнымі працэсамі, якія адбываюцца ў краіне. Штогод колькасць жыхароў у сельскай мясцовасці скарачаецца ў сярэднім на 2%. Нязменным спадарожнікам гэтага працэсу з'яўляецца скарачэнне сеткі публічных бібліятэк: калі існаванне стацыянарнай установы ў маланаселеным пункце становіцца эканамічна немэтазгодным, яна зачыняецца. Так, за апошнія дзесяць гадоў была зачынена кожная чацвёртая сельская бібліятэка. За 2011-ы іх колькасць скарацілася на 109 адзінак, і па стане на 1 студзеня 2012 года засталася 3045 устаноў. У гэтай сувязі далейшае

што да шляху, прапанаванага загадкамі Краўскай сельскай бібліятэкі Віцебскага раёна Вольгай Палунчанка, то я вызначыла б яго як "рэвалюцыйны", бо ён ідзе ўразрэз як з айчыннымі, так і з міжнароднымі стандартамі дзейнасці публічных бібліятэк. У выпадку ўкаранення прапанаванай мадэлі цэнтралізаванай сістэмы мабільных бібліятэк эканом-класа (ЦС МБЭК) у зоне абслугоўвання адной стацыянарнай бібліятэкі гэтага раёна будзе знаходзіцца больш за 70 паселішчаў з насельніцтвам каля 8,5 тыс. чалавек. Для параўнання: на сённяшні дзень у краіне на адну публічную бібліятэку прыходзіцца ў сярэднім каля 2,4 тыс. жыхароў, што адпавядае міжнародным стандартам. Акрамя таго, у адпаведнасці з сістэмай дзяржаўных сацыяльных стандартаў па абслугоўванні насельніцтва, зацверджаных пастовай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 30 мая 2003 г. № 724, у кожным агра-

акрамя таго, для забеспячэння дзейнасці аднаго бібліятэкаля неабходна дадаткова ўвесці ў штат адну стаўку вадзіцеля і адну стаўку бібліятэкара. Неабходна прадумлець і сродкі на тэхнічнае абслугоўванне, рамонт. Такім чынам, бібліятэка эканом-класа наўрад ці будзе эканамічнай.

Нават калі б пэўны эканамічны эффект у разглядаемай мадэлі існаваў, у пераліку прапанаваных Вольгай Палунчанка функцый для ЦС МБЭК адсутнічае яшчэ адна — рэкрэацыйная: гэта значыць, чалавек можа прыйсці ў бібліятэку, каб адпачыць, правесці там вольны час. А між тым, для сельскіх бібліятэк, у адрозненне ад бібліятэк іншых тыпаў населеных пунктаў, характэрна запатрабаванасць менавіта гэтай функцыі (разам з інфармацыйнай).

Даследаванні, праведзеныя Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі, дэманструюць: амаль палова карыстальнікаў (46,9%), што пражываюць у сельскай мясцовасці, вызначае зносіны з біблі-

маістэрствам. Які ў любой іншай прафесіі, каб дамагчыся станоўчага выніку, неабходна любіць тую справу, якой займаешся, ставіцца да яе творча, здушой. Па сутнасці, бібліятэчная праца нічым не адрозніваецца ад усіх астатніх: мы не жадаем ісці да аб'явавага ўрача, ухільваемся ад кантакту з няветлівым прадаўцом, таму і не ўсялякі чытач хоча ісці ў бібліятэку, дзе яму толькі прадаставяць інфармацыю — як тавар. Асабліва гэта датычыцца сельскай мясцовасці, дзе рытмы жыцця — зусім іншыя і дзе пакуль яшчэ аддаюць перавагу рэальным, а не віртуальным, зносінам. Тым больш, што на сённяшні дзень кожны трэці сельскі жыхар нашай краіны — пенсіянер, якому часцяком так не хапае шчырай размовы. І бібліятэка нярэдка з'яўляецца тым адзіным кулком, куды чалавек можа прыйсці і знайсці паразуменне, параіцца. Таму перад тым як звесці дзейнасць сельскіх бібліятэк да чыста інфармацыйнай функцыі і вылічыць эканамічны эффект ад гэтага працэсу, варта падумаць пра эффект сацыяльны.

саб бясплатнага атрымання поўных тэкстаў прававых актаў. Пры гэтым на бібліятэкара ўскладаецца важная місія: аказанне прафесійнай дапамогі ў пошуку неабходнай інфармацыі. Аднак знайсці правую інфармацыю і зразумець, як яе выкарыстаць, — розныя рэчы. Таму, на мой погляд, публічныя цэнтры прававой інфармацыі сталі б сапраўды цэнтрамі, былі рэальна запатрабаваныя, каб у іх штаце працаваў прафесійны юрыст, які бясплатна аказваў бы юрыдычныя кансультацыі насельніцтву.

Узрастаючая патрэба насельніцтва ў электронных інфармацыйных рэсурсах — рэалія сённяшняга дня. Даследаванні НББ дэманструюць, што сучасная моладзь аддае перавагу рабоце з электроннымі дакументамі, прычым атрымліваць іх жадае як мага больш аператыўна. Такі рытм дзейнасці патрабуе ад бібліятэк нааўнасці адпаведнага праграма-тэхнічнага забеспячэння, таму інфарматызацыя з'яўляецца адным з прыярытэтных накірункаў развіцця. Дзеці і моладзь да 35 гадоў складаюць больш за трэць сельскага насельніцтва (37%). З гэтай нагоды праблема камп'ютарызацыі бібліятэк з'яўляецца актуальнай для сяла не менш, чым для горада. Сёння ў краіне камп'ютарызавана амаль палова сельскіх бібліятэк, практычна кожная трэця сельская ўстанова мае выхад у Інтэрнэт. Аднак, калі мы разгледзім камп'ютарызацыю нашых бібліятэк у адпаведнасці з міжнароднымі стандартамі, згодна з якімі на тысячу жыхароў павінна быць не менш за адно аўтаматызаванае рабочае месца, дык колькасць камп'ютараў неабходна павялічыць як мінімум у два-тры разы. Прапанаваны Вольгай Палунчанка варыянт папаўнення камп'ютарнага парку ЦС МБЭК пры дапамозе аб'яднання тэхнічных сродкаў, якія вызваляцца ў выніку рэарганізацыі сеткі бібліятэк раёна, можа падацца рацыянальным, аднак пры гэтым неабходна ўлічваць той фактар, што перыяд стэрэння камп'ютарнай тэхнікі складае тры — пяць гадоў. І калі камп'ютар па сваіх тэхнічных характарыстыках не будзе здольны працаваць з сучаснымі інфармацыйнымі рэсурсамі, дык наўрад ці ён будзе карысны як для самога бібліятэкара, так і для карыстальніка.

На вырашэнне пералічаных праблем накіравана Дзяржаўная праграма "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады. Перад бібліятэкарамі краіны пастаўлены шэраг задач, а ў якасці паказчыкаў іх выканання вызначаны поўная камп'ютарызацыя бібліятэк з падключэннем да Інтэрнэта, рост колькасці наведанняў бібліятэк, а таксама павелічэнне абнаўляльнасці фондаў да 5% у год.

Застаецца спадзявацца, што Праграма будзе паспяхова выканана, і бібліятэкі, у тым ліку сельскія, выйдучы на якасна новы ўзровень абслугоўвання насельніцтва. І які шлях развіцця мы ні выбіралі б для сельскай бібліятэкі — "эвалюцыйны" ці "рэвалюцыйны", — перш за ўсё неабходна думаць пра нашых чытачоў, якія прагнуць віртуальных ці рэальных зносінаў, шукаюць дзелавую ці забаўляльную інфармацыю, альбо проста заходзяць да нас, каб атрымаць добрую параду. Сельская бібліятэка — асабліва, бо часам яна — адзіная ўстанова культуры ў населеным пункце. Таму на бібліятэкара ўскладаецца надзвычай адказная місія: быць і правадніком інфармацыі, і сацыяльным педагогам, і псіхолагам. А на пытанне, ці ёсць будучыня ў сельскай бібліятэцы, няхай адкажуць яе карыстальнікі.

Марына ПШЫБЫТКА, загадчык навукова-даследчага аддзела бібліятэказнаўства Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Наколькі эканомным стане "эканом"?

Які ён, заўтрашні дзень сельскай бібліятэкі?

развіццё атрымліваюць нестакцыянарныя формы абслугоўвання насельніцтва. У маланаселеных пунктах, аддаленых ад стацыянарнай бібліятэкі, гэтым займаюцца на сёння 90 спецыяльна абсталяваных бібліобусаў. У большасці сваёй іх аснашчаныя — далёкая ад ідэальнай (адсутнічаюць камп'ютары, выхад у Інтэрнэт і г.д.), ды і колькасць склад відавочна недастатковы. Таму, на жаль, частка населеных пунктаў увогуле застаецца без бібліятэчнага абслугоўвання.

Другі шлях, які з'яўляецца разнавіднасцю першага, звязаны са спробамі дасягнуць пэўнай эканамічнай эфектыўнасці сельскіх устаноў праз стварэнне іх інтэгральных форм: бібліятэк-клубаў, бібліятэк-музeya і іншых. Сёння па Беларусі іх налічваецца больш за 520 адзінак. Акрамя таго, у гісторыі бібліятэчнай справы краіны неаднаразова рабіліся спробы аб'яднання школьных і публічных бібліятэк, размешчаных на сяле. Дарэчы, цяпер, у адпаведнасці з даручэннем Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, ва ўсіх абласцях распачаты эксперымент па стварэнні такіх аб'яднаных бібліятэк. Па яго выніках плануецца спрагназаваць, наколькі эфектыўнай і эканамічнай будзе гэтая бібліятэчная мадэль.

гарадку павінна быць не менш за адну бібліятэку. Па стане на 1 студзеня 2012 г. у Віцебскім раёне функцыянавала 13 аграгарадоцкіх бібліятэк.

Давайце паразважаем, наколькі эканомным можа стаць прапанаваны "эканом". Агульнадаступнасць — асноўны прынцып дзейнасці публічнай бібліятэкі. Каб яго дасягнуць, у зоне абслугоўвання стацыянарнай бібліятэкі не можа быць больш за сем-восем населеных пунктаў, інакш жыхары проста фізічна не змогуць яе наведваць. Віцебскі раён уключае каля 360 населеных пунктаў. Калі пасля рэарганізацыі 41 бібліятэкі іх застаецца 5, больш за 300 населеных пунктаў Віцебскага раёна будзе пакінута без абслугоўвання стацыянарнай бібліятэкі. Прапанаваны бібліятэкаль — добры варыянт, але адзін ён у месяц можа абслужыць не больш за 20 населеных пунктаў. Такім чынам, кожную з пяці стацыянарных бібліятэк раёна неабходна "ўзброіць" двума-трыма бібліятэкалямі (у ідэале — каля 15 на Віцебскі раён). У маштабах краіны — не менш за 1,5 тысячы. Пры гэтым разам з транспартным сродкам, палівам, бібліятэкаль неабходна забяспечыць камп'ютарам, шматфункцыянальным прыстасаваннем, выхадам у Інтэрнэт.

ятэкарам альбо іншымі чытачамі мэтай свайго наведання бібліятэкі. Гэта ж пацвярджаюць і тыя шматлікія работы сельскіх бібліятэкараў, якія штогод дасылаюцца ў НББ на конкурс "Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры". У іх яны адлюстроўваюць сваю шматгранную, карпатлівую, "небібліятэчную", на першы погляд, дзейнасць. Працуючы ў рамках мэтавых праграм, прадумваючы і арганізуючы цэлыя комплексы мерапрыемстваў, бібліятэкары імкнуцца да таго, каб чалавек не толькі захацеў прачытаць тую або іншую кнігу, але і прыйшоў у бібліятэку яшчэ раз, таму што яму ў ёй цікава.

Правядзенне мерапрыемстваў падобнага кшталту патрабуе ад арганізатара нааўнасці асаблівых уменняў і навыкаў, здольнасці зацікавіць іншага чалавека, а для гэтага неабходна мець не толькі бібліятэчны, але і педагогічны, псіхалагічны веды, у гэтай ступені валодаць акцёрскім

што да функцыянавання сельскіх бібліятэк, то, на жаль, не ўсё тут так добра, як хацелася б. Бібліятэчныя фонды — аснова эфектыўнай дзейнасці любой установы. Праблемы з камплектаваннем фондаў — "притча во язьцех". У сельскіх бібліятэках захоўваецца больш за 23 млн. экзэмпляраў дакументаў, што складае 40% сукупнага фонду публічных бібліятэк краіны. Абнаўленне фонду — 4% у год — застаецца нязменным цягам многіх гадоў і ў 2,5 раза адстае ад міжнародных нарматываў. У адпаведнасці з імі, фонд павінен поўнасю абнаўляцца праз дзесяць гадоў. У нашых бібліятэках дзеці маюць магчымасць патрымаць у руках экзэмпляр кнігі, якую калісьці чыталі іх бацькі, бо поўнае абнаўленне літаратуры адбываецца толькі праз 25 гадоў і пазней. Магчыма, гэты факт не пазбаўлены налёту рамантызму, але ў большасці сваёй дзеці наўрад ці жа-

А якое ваша меркаванне наконт будучыні сельскай бібліятэкі? Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-334-57-23, абмяркоўвайце тэму на www.facebook.com/kimpressby! Нам важная менавіта ваша думка!

Ліст чытача ў тэму

У якім жа стагоддзі жывём?

З вашай газетай пазнаёмілася ў Інтэрнэце. Прасачыла, што вы звяртаецеся да тэмы бібліятэк, таму вырашыла напісаць сваё меркаванне аб працы гэтых устаноў.

На мой погляд, нашы бібліятэкі, прычым не толькі вясковыя, скончылі сваё развіццё як асветніцкія ўстановы яшчэ ў 1990-я, калі я вучылася ў школе. Папяровая кніга тады карысталася большым попытам.

Цяпер жа, у час электронных носьбітаў, чытаць пра тое, што не хапае кнігі ці часопісаў, даволі дзіўна. Узнікае пытанне: чаму ў бібліятэках не пачаць карыстацца планшэтамі? У мінскіх школах ужо практыкуецца навучанне на электронных кнігах. Больш за тое: на выстаўцы "ТВО-2012" айчынны "Гарызонт" прэзентаваў сваю распрацоўку планшэтнага камп'ютара. Думае, калі бібліятэкі не будуць зважаць на тое, у які час існуюць, то хутка ніводная з іх не зможа канкураваць з альтэрнатыўнымі метадамі пошуку кніг.

Не сакрэт, што ўжо гадоў дзесяць у Інтэрнэце можна знайсці электронны варыянт кнігі. Між тым, папяровыя выданні — вельмі дарагія. Няўжо ў студэнта філалагічнага факультэта ці вучня ёсць у сярэднім 50 тысяч рублёў на кнігу з праграмным твораў?

Падаецца, што выдавецтвы цяпер скіроўваюць сваю дзейнасць да таго, каб кніга зноў стала самым дарагім падарункам. Толькі варта, каб якасць выдання адпавядала кошту, які прапаноўваюць выдаўцы (на ўвазе маю не толькі вёрстку і дызайн, але і змест).

Здзіўляе ў працы бібліятэк — гарадскіх, вясковых, школьных — яшчэ і тое, як афармляюцца стэнды: час вярнуць увагу, што школьнікі банальна не ведаюць аўтараў, іх псеўданімаў ды твораў. На жаль, асабліва тое тычыцца нашай, беларускай літаратуры. Таму ў Год кнігі, можа, варта прапаноўваць бібліятэкарам афармляць стэнды з падрабязным пералікам аўтараў і праграмных школьных кніг? Прычым так, каб тое прызначалася для юнага сучасніка.

Словам, ці не надыйшоў час кардынальна змяніць дзейнасць бібліятэк і пераарыентаваць іх на сучаснасць? Не магчыма ў XXI стагоддзі прынцыпова захоўваць напрацоўкі мінулага стагоддзя, некаторыя з якіх самі па сабе пачалі ўжо, па меншай меры, пераходзіць у новыя формы...

Марта ВЕРАШЧАКА

даюць чытаць такі том, бо ён ужо маральна і фізічна састарэў...

Для рэалізацыі канстытуцыйнага права грамадзян на свабодны доступ да прававой інфармацыі пры бібліятэках ствараюцца публічныя цэнтры прававой інфармацыі (ПЦПІ). Па стане на 1 студзеня 2012 г. у рэспубліцы на базе публічных бібліятэк функцыянуе 495 ПЦПІ, пры гэтым кожны трэці — у сельскай установе. Аналіз іх дзейнасці дэманструе, што прававая інфармацыя цікавіць каля 3% дарослага насельніцтва краіны. У 2011-м паслугамі ПЦПІ скарысталася 61 075 чалавек, пры гэтым кожны дзясяты — пенсіянер. Можна крытыкаваць дзейнасць ПЦПІ, разважаць пра іхнюю "незапатрабаванасць", але пры гэтым трэба памятаць, што на сённяшні дзень гэта адзіны спо-

Ад рэдакцыі

Праблемы, вострыя і зладзённыя, пазначаны ў кожным з трох матэрыялаў, змешчаных на гэтым развароце. Мы чакаем ад вас, шануюныя чытачы, неабякавыя бібліятэкары, працягу дыскусіі. Тэма бібліятэчнай справы для "К" заўжды была адной з вядучых. Працягваем яе распрацоўваць і ў Год кнігі, таму чакаем вашых дпісаў.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь запланавала ў хуткім часе правесці пасяджэнне калегіі, на якім, у ліку іншых пытанняў, будзе прааналізаваны стан спраў па захаванні і развіцці нашай традыцыйнай народнай культуры, у планах — і абмеркаванні ўзроўню навуковага забеспячэння і канцэптальнасці навучальнага працэсу ў названай сферы. Напярэдадні гэтай падзеі навукоўцы-фалькларысты, этнахарэографы, выкладчыкі, у асноўным — з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, ініцыявалі сустрэчу ў рэдакцыі "К", вызначылі склад "дэлегатэі", каб яшчэ раз акрэсліць зладзённыя праблемы, звязаныя з папулярнасцю і ўдасканаленнем айчыннага традыцыйнага мастацтва. Гаворка была працяглай, часам у выступленнях пераважалі эмоцыі, але яны не перашкодзілі акрэсліць праблемнае поле сучаснай практычнай фалькларыстыкі. Сёння мы публікуем вытрымкі з выступленняў нашых неабыхавых гасцей.

Фалькларыстыка без фалькларыста?

Трапіць на фэсты

Вячаслаў КАЛАЦЭЙ, загадчык кафедры этналогіі і фальклору БДУКІМ:

— У 2007-м былі знойдзены аўдыязапісы беларускай дуды, а сёлета — відэазапісы, на якіх яна гучыць у 1930-я. Высветлілася, што на інструменце, які аднаўляюць цягам вольна трываюць гадоў, ніхто цяпер не грае ў адпаведнасці з традыцыяй. Чаму? З той прычыны, што ў свой час не дастаткова прыслухоўваліся да меркавання тэарэтыкаў-даследчыкаў. А даследаванні ў нашай сферы павінны спалучацца з практычнай дзейнасцю. Універсітэцкая ж акустычная лабараторыя работу спыніла...

Наша кафедра за восем гадоў існавання займала міжнароднае прызнанне. Усе выпускнікі працуюць толькі па спецыяльнасці. Навучанне заснавана на кантактах з носьбітамі традыцый і ладзіцца на падставе вуснага пераімання. Нас рады бачыць на замежных фэстах. Тым не менш, нашу паездку разам з гуртом "Стаўбунскія вячоркі" на Міжнародны фестываль "Спадкаемцы традыцый" аглаціў не БДУКІМ (хоць камандзіроўка прадугледжвалася Дзяржпраграмай "Культура Беларусі"), а санкт-пецярбургскія фалькларысты. На фэст жывой дударскай традыцыі ў Славакіі мы выехалі са студэнтамі толькі пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь...

Для сувязі навукі і вытворчасці

Віктар КУЛЬБІН, старшыня Асацыяцыі майстроў музычных інструментаў Беларускага саюза музычных дзеячаў:

— У ДШМ мы вучым дзяцей выконваць творы, а не граць іх. Трэба зрабіць у масавай музычнай школе данотны перыяд, заснаваны на вуснай традыцыі. Тады ва ўстановах культуры не будзе недахопу на спрактыкаваных акампаніятароў, якія могуць імправізаваць.

Лабараторны дударскі нюанс і "дыпломная псіхалогія" спецыяліста

Дуда і была прызначана для таго, каб засвоіць выкананне на ёй з дапамогай вуснай традыцыі. У 2001 годзе па распараджэнні Прэзідэнта нашай краіны пры БДУКІМ была створана лабараторыя беларускіх народных інструментаў. І лабараторыя мэтанакіравана працавала на адраджэнне інструмента. Але на яго масавы выроб мы так і не выйшлі, сувязі навукі з вытворчасці, пра якую шмат гаварылася на Першым З'ездзе вучоных, так і не атрымалася ў нашым выпадку. Лабараторыя стала не вытворчай, а музыказнаўчай. Унікальныя станкі і апаратуру перадалі летась у прыватныя рукі...

Ці толькі лапці ды брылі...

Татцяна ВАЛОДЗІНА, загадчык аддзела фалькларыстыкі і культуры славіянскіх народаў Інстытута мастацтва, этнаграфіі і фальклору Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі:

— У асноўных пазіцыях традыцыйная культура па-ранейшаму застаецца сялянскай. Якімі шляхамі і метадамі мы павінны транспіраваць у будучае гэтую спадчыну, каб захавецца светапоглядную аснову традыцыі, што не дае знікнуць народу? Інакш кажучы, варта перацягнуць у XXI стагоддзе лапці ды саламяныя брылі ці этыку, мастацтва і духоўнасць?..

Дык што такое "Берагіня"?

Мікола КОЗЕНКА, мастацкі кіраўнік і аўтар канцэпцыі Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва "Берагіня":

— Наш фестываль — не фармальны, не разавы, а сістэмны. Дзеці, стваральнікі, арганічна ўключаны ў народнае мастацтва і спантанна працягваюць самыя роз-

ныя свае таленты. Працэс вуснага пераімання ўменняў — пастаяны. Удзельнікі "Берагіні" паступова становяцца і харэографамі, і пастаноўшчыкамі, і рэжысёрамі. Авадвоваюць яшчэ і народнымі музычнымі інструментамі, робяць сабе строі... Тым не менш, не кожны ў краіне ведае, што такое "Берагіня", якая існуе ўжо дваццаць гадоў. Між тым, яна мае свае фестывалі-спадарожнікі. Да прыкладу, у Брэсце кожны два гады ладзіцца "Радавод". Апошнім разам у ім удзельнічала 17 000 дзяцей. Але крыўдна тое, што ў гэтых працэсах актыўна ўдзельнічаюць адукацыі, а не культуры. Натуральна, шмат зрабіў і робіць для "Берагіні" ад-

яе назваць вытворча-эксперыментальнай. Патрэбны пошук аптымальнага шляху мадэрнізацыі, рэканструкцыі музычных інструментаў. Адзінкавыя экзэмпляры будуць апрабіравацца, а потым можна будзе ставіць іх на "паток". У адваротным выпадку, праблема інструментарыя так і застаецца праблемай, а беларуская дудка так і не ўвойдзе ў працэс навучання нашых дзяцей. А гаворка цяпер ідзе пра стварэнне неперарывнай сістэмы навучання. Значыць, і сярэднія спецыяльныя ўстановы, і ВНУ павінны ўключацца ў гэты працэс...

вая, а не як камерцыйна-вытворчая структура... У нас ёсць яшчэ адна праблемная ўстанова: Інстытут культуры Беларусі. Стваралі яго як навучальную структуру, а цяпер патрабуем і навукі, і аналітыкі... Дзе па-за межамі БДУКІМ размясціць названую вытворчую лабараторыю — гэта асобная задача, гэта асобнае рашэнне... Нас цяпер павінна цікавіць іншая праблема, якая паўплывае і на вырашэнне першай. Яна датычыцца якасна новага ўзроўню навучання студэнтаў, у тым ліку і для таго, каб вырасла запатрабаванасць духавых народных інструментаў. Калі мы будзем ва ўніверсітэце транспіраваць традыцыйную культуру пад фанэграму, дык ці здолеем выхаваць прафесіянала?

Мы згубілі спецыялістаў, якіх колісь называлі "кіраўнік аматырскага калектыву". Пішам у дыпламах: "артыст", "балетмайстар", "рэжысёр"... Натуральна, ніводны выпускнік з такой "дыпломнай псіхалогіяй" не выедзе за межы Мінска, не трапіць у райцэнтр. А псіхалогія навучання павінна быць зусім іншай: ты будзеш стаяць ля вытокаў "аматарскага прафесіяналізму", ты будзеш адказваць за культуру рэгіёна. І не варта забывацца, што БДУКІМ рыхтуе спецыялістаў для развіцця менавіта народнай творчасці...

Не толькі аўтэнтыка

Ігар МАНГУШАЎ, старшыня Беларускай асацыяцыі выканаўцаў на народных духавых інструментах, кіраўнік кагалы "Гуды":

— Нядаўна былі на Міжнародным конкурсе "Малахітавая шкатулка" ў Санкт-Пецярбургу — прывезлі Гран-пры і І месца... Так, аўтэнтыка прымуае працуюцца генетычную памяць, і яе патрэбна ўсяляк развіваць. Але не варта забывацца і на магутную шляхецкую культуру Беларусі. А беларуская дудка цудоўна гучыць і з сімфанічным, і з духавым аркестрамі...

Такім чынам, пад час сустрэчы ў рэдакцыі "К" былі агучаны пэўныя праблемы асобна ўзятаяй ВНУ, якая, па прызначэнні сваім, абавязана наўпрост уплываць на дынаміку далейшага развіцця не толькі традыцыйнай народнай, але і сённяшняй рэгіянальнай культуры. Праблемы, калі падсумоўваць, наступныя: няўключанасць у большасць вучэбных планаў экспедыцыйнага знаёмства з традыцыяй; адсутнасць напрацовак па шматузроўневай (школа — вучылішча — ВНУ) падрыхтоўцы выканаўцаў на каранёвых беларускіх музычных інструментах; адсутнасць у рэгіёнах сістэмнай прафарыентацыйнай дзейнасці па выхаванні абітурыентаў, сарыентаваных на традыцыйную культуру; скіраванасць адукацыі на выканальніцкі фалькларызм, а не ўласна на фальклор, стымуляцыю яго самазахавання і самаарганізацыі. Праблемы гэтыя, як падаецца, — далёка не лакальныя і не вузкапрофільныя. Інакш кажучы, вырашэнне іх заўжды было ў полі зроку "К". Так што сённяшняя публікацыя — не першая і не апошняя.

Матэрыялы падрыхтаваў
Людзена РАГІН
Фота Юрыя ІВАНОВА

дзел культуры Акцябрскага райвыканкама. Потым падключыліся іншыя іх калегі з Гомельшчыны. А што ж астатнія?..

Прафесіяналаў — мала

Энгельс ДАРАШЭВІЧ, прафесар кафедры этналогіі і фальклору БДУКІМ:

— Нашы студэнты штогод едуць на практыку, працуюць "у полі", назапашаны матэрыял даследуюць цягам усяго навучання. Фактычна, гэта сістэмная рэканструкцыя лакальных народных святаў, якія знікаюць. І па-стэ сканчэння ўстановы выпускнікі працуюць, у асноўным, у райцэнтрах, у вёсках. Але кадравая праблема — існуе. За стан традыцыйнай спадчыны павінны адказваць прафесіяналы, якіх не хапае. Інавацыйная спецыялізацыя этнафоназнаўства атрымала ў свой час дыплом UNESCO за захаванне нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Але з усяго ўніверсітэта экспедыцыйнай дзейнасцю, уключанай у вучэбныя планы (без чаго няма кантакту з носьбітамі традыцыі, няма далучэння да яе), займаецца ўсяго тры дзясяткі студэнтаў і дзясяткі выкладчыкаў. А толькі на факультэце традыцыйнай культуры — семсот студэнтаў і 150 педагогаў. Атрымліваецца, што кафедры не займаюцца сапраўдным фальклорам, традыцыйнае мастацтва ў вучэбным працэсе — выключэнне, а не правіла...

Дэфіцыт інструментарыя

Аляксандр КАРАЦЕЎ, прафесар кафедры духовай музыкі БДУКІМ:

— Народна-інструментальная лабараторыя пры БДУКІМ павінна існаваць, але варта

А філасофская база не пашкодзіла б...

Аляксей РАГУЛЯ, прафесар кафедры этналогіі і фальклору БДУКІМ:

— Трэба ўкараняць у жыццё культурфіласофскія сэнсы, закладзеныя ў народнай традыцыі... Мы забыліся на катэгорыю "народнасць культуры", у нас даўно не было на гэты конт тэарэтычных даследаванняў. А для развіцця народнай культуры ў новых умовах патрэбна новая тэарэтычная база. Калі казаць канкрэтней, мы павінны стварыць нейкі агульны міжкафедральны калектыв, куды ўвайшлі б знаныя даследчыкі-фалькларысты, менавіта для мэтанакіраванага тэарэтычнага даследавання, для яснага бачання і рэтраспектывы ды перспектывы. І патрэбны менавіта агульны калектыв, бо цяпер кожны з навукоўцаў заняты індывідуальным, так бы мовіць, праектам...

Не стае менеджарскага падыходу

Алена РЫБІЧЫНСКАЯ, харэограф, рэжысёр:

— Сапраўды, як наша сённяшняя навука даследуе перспектыву развіцця культуры, і не толькі традыцыйнай? Неаспрэчна, што толькі навуковы падыход зробіць заўтрашні дзень больш выніковым, у тым ліку і ў плане падрыхтоўкі кадраў для культурнай сферы. А гэтыя кадры на сёння павінны быць добрымі кіраўнікамі, менеджарамі, якія бачаць праблематыку ў цэлым... Што да лабараторыі, дык яна, лічу, павінна існаваць пры БДУКІМ як навуко-

"Беларускія парыжане" ў Мінску: таямніцы "другога нараджэння" твораў

Як ужо вядома, "Белгазпрамбанк" выступіў ініцыятарам і непасрэдным удзельнікам унікальнага працэсу вяртання на радзіму твораў вядомых у свеце мастакоў так званай Парыжскай школы, якія нарадзіліся ў Беларусі і для якіх Францыя стала другой Айчынай. І сёння больш за 60 работ (жывапіс, графіка) — у Мінску. Але частку з іх трэба адрэстаўраваць. За гэтую высакародную, але складаную справу ўзяліся прафесійныя рэстаўратары Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі, у сценах якога восенню бягучага года мы пабачым усе гэтыя творы, а менавіта: жывапіс М.Шагала і У.Суціна, работы П.Крэменя, О.Цадкіна, О.Любіча, М.Кікоіна, С.Зарфіна, Я.Зака, Р.Геніна, Н.Хадасевіч-Лежэ, Я.Балглея. Практычна ніхто з беларусаў гэтыя работы раней не бачыў, і таму акцыя вяртання не толькі ўласна імёнаў аўтараў на іх этнічную радзіму, але і іхніх твораў, дастойная ўсялякай увагі і падтрымкі. А нашым таленавітым рэстаўратарам трэба шчыра падзякаваць: без іх душы і рук уражанне ад твораў мастацтва было б няпоўным...

Тэхніка шэдэўра

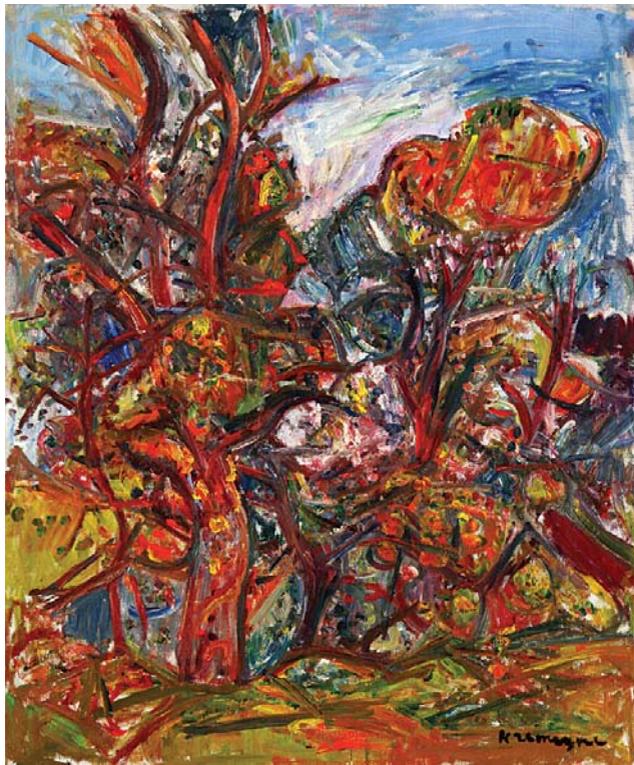
У даўнія часы мастакі самі для сябе рабілі пэндзлі, увязваючы валасок да валаска, рыхтавалі фарбы, старанна пераціраючы пігменты на каменнай пліце курантам... Свята выконваючы законы цэха, майстры не сумняваліся, што ствараюць на вякі, і карціны атрымліваліся такімі, што праз стагоддзі рэстаўратары здзіўляліся тэхналагічнай дасканаласці і захаванасці твораў.

Мастак XX стагоддзя не абцяжараны тэхнічнымі клопатамі: гатовая фарба ў цюбіках, пэндзлі пранумараваны... Але, нягледзячы на вядомыя матэрыялы фабрычнай вытворчасці, купленыя ў адной краме, работы сучасных мастакоў уяўляюць, як правіла (а магчыма, менавіта таму), складаную задачу для рэстаўратара: тэхналагічная прадказальнасць, уласцівая старому жывапісу, адсутнічае, тэхнічная манера мастака змяняецца ў пастаянным пошуку самавыяўлення ад карціны да карціны... Не стварэннем вечнага твора быў заклапочаны мастак "Парыжскай школы" ў перапынку паміж дзвюма сусветнымі войнамі, але, адчуваючы хуткаплыннасць часу, імкнуўся затрымацца ў вечнасці як асоба: намагаўся выказаць сутнасць свайго стаўлення да свету і выявіць індывідуальнасць уласнай свядомасці. Мастакі пачатку мінулага стагоддзя, у тым ліку і нашы вялікія землякі, "беларускія парыжане", любілі рызыкаваць эксперыментамі, ім няма чаго было губляць, яны былі заражаны мяцежным духам "найноўшага мастацтва", спрабавалі сябе ў разнастайных стылях, вучыліся адно ў аднаго... І — спышаліся.

Словам, тэхнічнаму боку творчага працэсу яны надалі недастаткова ўвагі. Ствараўся шэдэўр — і... з'яўлялася ў будучым праблема рэстаўрацыі. І тут ужо нічога не зробіш. Справа — за "хірургамі"-рэстаўратарамі, мастацтва якіх вартая самай высокай павагі. Ды тэхніка-тэхналагічны аналіз мастацкіх твораў сёння не здзіўляе. Мастакі былі бедныя, жылі, "перабіваючыся з хлеба на квас", але стваралі, і ў гэтым было іхняе шчасце.

Трэба аддаць належнае прадпрымальнасці і дзелавой кемнасці кіраўніцтва "Белгазпрамбанка": ім удалося сабраць калекцыю твораў мастакоў "Парыжскай школы", цана якіх у разрозненым выглядзе, па-за межамі адзінай калекцыі, адносна. Але ў зборы гэтае мастацтва, аб'яднанае па "беларускім" прынцыпе, уяўляе значную з'яву як цудоўны пласт духоўнай культуры, што быў вернуты на Радзіму...

Уладзімір ПРАКАПЦОЎ,
дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь, мастак, мастацтвазнаўца

П.Крэмень. "Пейзаж. Краявіды Серэ".

У студзені на мой рабочы стол былі пакладзены чатырнаццаць твораў мастакоў "Парыжскай школы". Гэта жывапіс 1-й паловы XX стагоддзя, створаны ўрадженцамі беларускіх земляў, якія выехалі па творчае шчасце на французскую зямлю. Як рэстаўратар і катэгорыі маю шматгадовы вопыт працы з беларускім жывапісам таго ж перыяду і не магу не адзначыць нечакана добрую захаванасць

стаўрацыйны савет зацвярджае праграму рэстаўрацыйных мерапрыемстваў, распрацаваную намі на аснове хіміка-фізічных, тэхналагічных даследаванняў і пробных работ.

Творы Сэма Зарфіна, што датуюцца 1950-мі, выкананы часткова на паперы, здубліраванай на кардон, а часткова — на палатне. Жывапіс на паперы ў колькасці пяці экзэмпляраў — "Дзяўчына ля падножжа Гран-

Я.Балглея. "Партрэт дзіцяці".

Як "Дзяўчына..." з Гран-Моль трапіла ў наш музей?

Што патрэбна зрабіць, каб рэстаўраваць адзін чырвоны бант?

О.Любіч. "Аўтапартрэт з мадэллю".

гэтых рэчаў. Усе жывапісныя работы, акрамя выкананых у змяшанай тэхніцы на кардоне, былі нацягнуты на экспазіцыйныя падрамнікі, некаторыя — аформлены ў рамы, што, канешне ж, найлепшым чынам паўплывала на іх захаванасць. Але нельга выпусціць з-пад увагі і ўмовы захавання: верагодна, яны таксама былі адносна добрымі.

Рэстаўрацыя звычайна пачынаецца з візуальнага даследавання рэчы. Затым ідзе працэс фотафіксацыі яе стану да рэстаўрацыі. Да ўсяго, карціна фатаграфуецца ў працэсе работы і па яе завяршэнні. Пад час візуальнага даследавання адзначаецца характар пашкоджанняў і дэфектаў фарбавага слою, грунту, асновы, падрамніка — усяго, што складае матэрыяльную сутнасць твора. Затым Рэ-

стаўрацыйны савет зацвярджае праграму рэстаўрацыйных мерапрыемстваў, распрацаваную намі на аснове хіміка-фізічных, тэхналагічных даследаванняў і пробных работ.

Творы Сэма Зарфіна, што датуюцца 1950-мі, выкананы часткова на паперы, здубліраванай на кардон, а часткова — на палатне. Жывапіс на паперы ў колькасці пяці экзэмпляраў — "Дзяўчына ля падножжа Гран-

Моль", "Група ў чырвоным", "Уздоўж ракі", "Букет з белых кветак" і "Вежа Брысак" — выкананы ў змяшанай тэхніцы (акварэль, алей, гуаш, лак), мае агульныя пашкоджанні, характэрныя для здубліраваных на кардоне рэчаў. Гэта распаўсюджанае кардону і частковая раздубліроўка паперы; нязначныя пашкоджанні па перыметры, агульныя забруджванні, мелкія страты і пацёртасці па самім жывапісе. Ёсць яшчэ адно характэрнае для гэтых работ змяненне — дэфармацыя кардону, што з'явілася ў выніку высахання дубліровачнага клею, які стварыў на ягонай паверхні залішняе нацяжэнне. Усё, акрамя апошняга пашкоджання, будзе ліквідавана, а дэфармацыя — выпраўлена шляхам афармлення работ у рамы з цвёрдым заднікам.

Пінхус (Павел) Крэмень прадстаўлены ў маёй майстэрні дзвюма творамі: "Аўтапартрэт" і

"Пейзаж. Краявіды Серэ". Яны патрабавалі перацяжка на новыя падрамнікі, умацавання фарбавага слою, ліквідацыі дэфармацый асновы, падвядзення грунту і выканання таніроўкі.

Твор, пра рэстаўрацыю якога хацела б распавесці асобна, — гэта "Партрэт дзіцяці" Якава Балглея. На палатне адлюстравана маленькая дзяўчынка. Пашкоджанні мелі траўматычны характар: гарызонтальную дэфармацыю асновы з невялікімі стратамі фарбавага слою ў ніжняй частцы і кропкавыя страты на выяўленні валасоў і чырвонага банта. Было праведзена ўмацаванне жывапісу з адпрацоўкай, падвядзены грунты і выкананы таніроўкі. Цікавы факт, што можа паслужыць падставой для даследавання, — гэта канты, пакрыцця аўтарскім жывапісам. Па цікавых праклах бачна: у гэтым фармаце работа перацягвалася як мінімум двойчы. Лагічна было б дапусціць, што дадзены памер не з'яўляецца аўтарскім і быў зменены з-за пашкоджання кантаў, каб не ідэальнае кампазіцыйнае размяшчэнне падпісу аўтара.

Усяго рэстаўрацыі патрабавалі 34 карціны з 62 твораў, якія паступілі да нас на часовае захоўванне. Яны былі прыняты ў музей для рэстаўрацыі і падрыхтоўкі да выставкі ўвосень. Работы атрымалі нумары, якія замацоўваюцца за імі як музейныя для ўсіх будучых публікацый і каталогаў. Акрамя мяне, удзел у рэстаўрацыі пад кіраўніцтвам загадчыка навукова-рэстаўрацыйнага аддзела музея Аркадзя Шпунта прынялі спецыялісты сектара рэстаўрацыі алейнага жывапісу: Святлана Ішмаева, Святлана Алішэвіч і Эла Пашкіна.

Вось так пачыналася наша праца з творамі "Парыжскай школы"...

Святлана ДЫКУЦЬ,
мастак-рэстаўратар
Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь

Захапленне бісернымі і шкляруснымі работамі, вышыўка габеленавым швом па канве мелі вялікую папулярнасць у XVIII — пачатку XX стагоддзя. У тым ліку падобныя заняткі былі распаўсюджаны ў арыстакратычных колах на тэрыторыі нашага краю. Невыпадкова аксесуары мінулага складаюць цікавую частку калекцыі жаночага рукадзелля XIX стагоддзя ў фондах Віцебскага абласнога краязнаўчага музея.

У той час існавала мова кветак — сімвалічнае тлумачэнне іх выявы. Прывезеная яшчэ на пачатку XVIII стагоддзя ў Еўропу з Турцыі і шведскім каралём Карлам XII, пазней яна шырока выкарыстоўвалася ў малюнках вышыўкі і дазваляла адкрыта выяўляць пачуцці. Паспрабуем даведацца, аб чым жа ішла гаворка на мове кветак на прыкладзе прадметаў музейнай калекцыі. Вышыты малюнак з ружаў, анемонаў, гронак каліны на сумачцы для ласункаў сапраўды мог распавесці пра многае. Так, ружа з'яўлялася знакам кахання, сімвалізавала маўчанне і тайну; анемона — далікатнасць, адрачэнне і нават хваробу; бярозка (павой) казалася аб прыгажосці, ціхмянасці і пакорлівасці.

ўпрыгожвае парны малюнак: кітаянка з дзецьмі, фігуркі кітайца і кітаянкі — адзін з распаўсюджаных матываў стылю ракако, для якога характэрна цяга да экзотыкі, захапленне мастацтвам Кітая, Індыі, Персіі. У калекцыі ёсць і фрагменты створаў нататніка, запоўненыя напышлівым барочным арнаментом: складаная форма ў выглядзе стылізаванага купала, абрамленага ружамі ды фіялкамі, мае завяршэнне пышной кветкай і лісцем аканта.

Трэба сказаць пра яшчэ адзін абавязковы і дарагі аксесуар, без якога нельга было з'явіцца ў грамадстве: гэта элегантныя сонечныя парасоны, вышытыя гладзю, бісерам і ўпрыгожаныя карункамі, тасьмой, фальбо-

"Сумачка для ласункаў" у стылі барока

У XIX стагоддзі ў Еўропе адраджаецца ціканасць да мастацтва Сярэднявечча, Рэнэсанса, барока, таму малюнкамі для вырабаў рукадзелля станавіліся разнастайныя сюжэтыны сэрні мінулых эпох у мініяцюры, а таксама кветкавыя і арнаментальныя матывы. Для іх стварэння выкарыстоўвалі зборнікі геаметрычных і раслінных узораў, Дж.-А. Вавасоры, Н.Запіна (XVI ст.), зборнік "Сад караля" (1608 г.) П.Вале, штатнага вышывальшчыка караля Людовіка XIII, які змяшчае "партрэты кветак". Цудоўныя россыпы раслін, букеты і гірлянды ўпрыгожвалі побытавыя аксесуары. Так, па краі дамскага кашалька з калекцыі музея былі раскіданы незабудкі, у цэнтры яго красавалася разетка лісця аканта з блакітных, ружовых шклянных і металічных бісерынаў. Тэхналогія ж вырабу прывабных прадметаў была наступнай. Бісернае палатно вязалі пры дапамозе кручка: на нітку паслядоўна набіралі бісерыны, якія складалі малюнак прадмета.

Часам кветкавыя матывы — гірлянды, букеты руж, гваздзікоў, лілей і цюльпану — суседнічалі з сюжэтай з антычнай міфалогіі і арнаменткай грэка-рымскага мастацтва: пальметамі, меандрамі, стылізаванымі лірамі і вазамі. На "жамчужным" — па адценні колераў бісеру — полі дзіцячай сумачкі квітнелі ружы ды фіялкі, малюнак дапаўняла ліра і вазон з букетам кветак. Акрамя таго, у XIX ст. былі шырока запатрабаваны сумачкі-радыколі для гасцінцаў. У калекцыі музея ёсць даволі цікавы варыянт таго ж прызначэння — сумачка-кішэня для жаночай сукенкі пад назвай "сумачка для ласункаў" з тканіны, тасьмой па краі і вышыўкай з мноствам кветак.

намі, махрамі, стужкамі, пашпытая з тканіны, што абавязкова пасуе колеру сукенкі. Цягам усяго XIX стагоддзя яны заставаліся неабходнай дэтальлю моднага туалета. Далікатныя парасоны патрабавалі ўпакоўкі, таму іх апрадалі ў чахлы. У музеі знаходзіцца цудоўны прыгожы чахол для парасона з фігурным краем, бісернымі махрамі. Ён вышыты бісерам па лёне: на сіне-блакітным полі — букет гваздзікоў чырвонага, ружовага і жоўта-аранжавага колераў.

У сваю чаргу, для мужчынскіх кашалькоў пачатку XIX стагоддзя былі характэрныя ўласцівыя класіцызму строгаць, трываласць і грунтоўнасць. Мужчынскі скураны партаманет меў петлі для алоўка і бісерную ўстаўку, на малюнку якой былі выяўлены антычныя сасуды ды рог дастатку з кветкамі — дэкаратыўным мышыным гарошкам, незабудкамі, — галінкамі ды ягадамі.

Відавочна, што калекцыя прадметаў жаночага рукадзелля сапраўды ўнікальная, бо некалькі пазней бісерныя работы сталі рэдкай з'явай, а вышыўкі 2-й паловы XIX стагоддзя ўжо не ўяўлялі той разнастайнасці відаў, што назіралася раней. Знікаюць найбольш тонкія і працаёмкія работы: габеленавы шоў, вышыўка дробным бісерам, каляровым тамбурам — іх выконваюць толькі асобныя аматаркі рукадзелля і майстрыні манастыроў. Немаглу ролю адыграла напоўненасць рынку прадметамі прамысловай вытворчасці — таннымі і практычнымі.

Святлана САЛАЎЕВА, старшы навуковы супрацоўнік Віцебскага абласнога краязнаўчага музея
На здымках: 1. Чахол ад парасона, 1820 — 1830-я. 2. Сумачка дзіцячая, 1850-я. 3. Фрагмент дамскага кашалька, 1880-я — 1890-я. 4. Касцюмы ў стылі "парызьен", малюнак 1819 г. Фота Валерыя ШЫШАНАВА

У Віцебску — букеты з XIX стагоддзя

Акрамя выяў кветак, у малюнках часта выкарыстоўваліся надлісы ды прысвячэнні. Цікавым прыкладам аксесуараў з'яўлялася сумачка-сашэ (сашэ — гэта сумка, якая зроблена з матэрыі для захоўвання начной бялізны, насовак): на яе шклянным полі красавалася букет з руж, гваздзікоў і незабудак, кветак шыпышыны, а з другога боку змяшчалася кароткая "даведка" пра ўладальніка: скажам, манаграма "R" і "K", карона маркіза.

Шырокае распаўсюджанне атрымалі малюнкы ў стылі "шынуазры". "Шынуазры, шынуазеры", або кітайшчына, вызначаецца як выкарыстанне матываў і стылістычных прыёмаў сярэднявечнага кітайскага мастацтва ў еўрапейскім жывапісе, дэкаратыўна-прыкладным мастацтве, касцюме, у афармленні садова-паркавых ансамбляў XVIII стагоддзя: фантазіі на тэмы з жыцця кітайцаў, мініяцюрныя сэрні з уключэннем элементаў архітэктуры, раслін. Яркая выяўленне яго сутнасці — арнаментальныя творы французскага мастака Ж.-Б. Пілемана. Фігуркі кітайскіх музыкаў на фоне пейзажу, дэкаратыўны малюнак дрэў, птушкі ў палёце, статычны арнамент з лісця аканта, тонкая спіралевідная стужка — усё гэта ўплываецца ў агульную канву ўзору кашалька ў металічнай аправе. Вокладку запіснай кніжкі

"Донжуанскі спіс" Караткевіча раскрыты!

Праца над загадкай заняла восем гадоў

Днямі з друку выйшла кніга з надзвычай інтрыгуючай назвай: "Донжуанскі спіс" Караткевіча". Надрукавана яна ў серыі "Мінскія маладыя галасы", якую заснавала Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі. Значым, што гэта кніжны дэбют маладога, але ўжо знаёмага па публікацыях у друкаваных і сеткавых СМІ аўтара — журналіста, літаратуразнаўцы, тэатральнага крытыка Дзяніса МАРЦІНОВІЧА. У яго "К" і паспрабавала высветліць падрабязнасці сакрэтнага спіса.

— Чаму менавіта такая біяграфічная тэма? Пагоня за сенсацыйнасцю ды бяспроігрышнае ў вачах чытача выкарыстанне культавага імені ці нешта іншае?

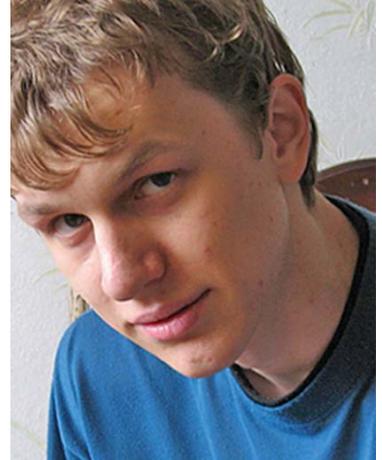
— Шукаць муз Караткевіча, якія сталі прататыпамі герайнаў яго твораў, я пачаў яшчэ ў 2004 годзе, калі вучыўся ў 11 класе Ліцэя БДУ. Менавіта тады быў напісаны артыкул "Паляванне на Алёнку", змешчаны ў вераснёўскім нумары часопіса "Малодосць" за 2004-ы. Таму кніга з'яўляецца плёнам даволі доўгай працы.

Выбар тэмы тлумачыцца істотнай праблемай. На вялікі жаль, у Беларусі амаль адсутнічаюць папулярныя біяграфіі пра жыццё літаратурных класікаў. Чытачам, якія цікавяцца іх жыццёвым і творчым лёсам, у лепшым выпадку, могуць прапанаваць грунтоўна напісаныя літаратуразнаўчыя даследаванні. Але яны патрабуюць падрыхтаванай аўдыторыі. "Донжуанскі спіс" Караткевіча" мусіць хаця б крыху запоўніць гэтую лакуну і пазнаёміць большае шырокае кола чытачоў з біяграфіяй нашага класіка.

— Колькі ў вашым даследаванні фактаў, а колькі — літаратурнага "домыслу"?

— Калі кіравацца суадносінамі мастацкага і дакументальнага, дык першы аспект праявіўся, хутчэй, у стылі: я наўмысна адмовіўся ад акадэмізму, каб пашырыць кола патэнцыйных чытачоў. А вось змест пабудаваны на дакументальнай аснове: гэта архіўныя дакументы з Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, эпісталаярная спадчына Караткевіча, успаміны яго знаёмых.

Зразумела, пэўны "домысел" існуе. Але ён мае навуковы характар: грунтоўчыся на нейкіх фактах, я вылучаю пэўную гіпотэзу (напрыклад, верш "Мёртвае рэчышча", напісаны ў 1962 годзе, Караткевіч мог прысвяціць С.М. — дзяўчыне, якую ён кахаў пад час навучання ва ўніверсітэце). А ўжо даследчыкам застаецца пагаджацца з ёй ці вылучаць контраргументы.

— Дык наколькі ж доўгім атрымаўся "Донжуанскі спіс" Караткевіча? Ці ўсе іменны вы "расакрэцілі" на старонках выдання?

— "Донжуанскі спіс" Караткевіча ўключае ў сябе дзесяць асоб. На маю думку, туды ўвайшлі ўсе ці амаль усе найбольш сур'ёзныя захапленні Караткевіча. Зразумела, усе іменны "расакрэціць" немагчыма. З аднаго боку, я наўмысна прапусціў перыяд 1964 — 1967 гадоў. Інфармацыя пра яго знаходзіцца на ўзроўні чутак, таму з'яўляецца бяздоказнай. З іншага боку, з дзесяці асоб у адной вядомае толькі імя, у другой — ініцыялы, а яшчэ дзве фігуруюць у спісе пад іменамі літаратурных персанажаў, чымі прататыпамі яны сталі.

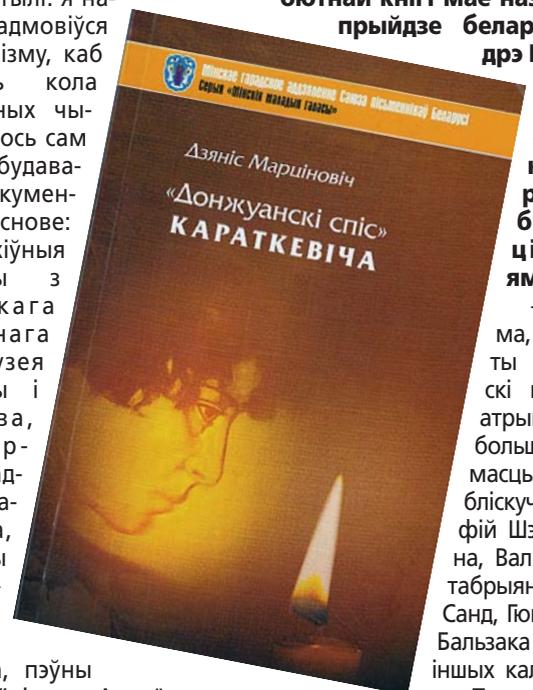
— Другі раздзел вашай дэбютнай кнігі мае назву "Калі прыйдзе беларускі Андрэ Маруа?".

А якія асобы з беларускай гісторыі маглі б стаць цікавымі яму?

— Як вядома, знакаміты французскі пісьменнік атрымаў найбольшую вядомасць як аўтар бліскучых біяграфій Шэлі, Байрана, Вальтэра, Шатэбрыяна, Жорж Санд, Яго, Дзюма, Бальзака ды шэрагу іншых калег па перы. Таму, упэўнены, што найбольшую ціка-

касць у яго выклікалі б айчыныя класікі: Колас, Багдановіч, Гарэцкі, Чорны, Караткевіч, Мележ, Быкаў... Па вялікім рахунку, у нас маецца толькі адна папулярная біяграфія: "Янка Купала" Алега Лойкі. Таму працы ў гэтым кірунку хопіць надоўга!..

Пытанні задаваў Фёдар АФАНАСЬЕЎ

...Канец верасня 1941 года. Немцы наступаюць на Маскву. Непасрэдна на подступах да горада разам з войскамі стаяць народныя апалчэнцы і баявыя дружыны. Да галоўнага контрудару савецкіх войскаў заставалася яшчэ амаль два месяцы...

...Ён хацеў ісці ў апалчэнне, але яго, 57-гадовага мужыка, не ўзялі з-за даўняга пашкоджання калена правай нагі. А фашысцкая авіяцыя ўжо бамбіла фугаскамі Маскву, і яму дазволілі толькі дзяжурыць на дахах ды гарышчах. Адна з бомб патрапіла ў суседні дом, і выбуховая хваля накрывала яго, забіваючы пры гэтым дваіх ягоных таварышаў, якія сядзелі побач... А сам ён, паранены, скаціўся кулём уніз, з пятага паверха. Але застаўся жывы. Сябры хацелі забраць яго ў Загорск, потым эвакуіраваць у Пензу. Ён адмовіўся, сказаў: "Я да вас прыеду, як толькі вы ўладкуецеся". Не прыехаў. Напрыканцы верасня, а можа, у пачатку кастрычніка, скончыў жыццё самагубствам, прыняўшы вялікую дозу морфія... Пакінуў записку: "Я не ў сілах дапамагчы маёй Радзіме ў такую неабходную для яе хвіліну, і таму пакідаю жыццё". І далей: "Мне, інваліду, служыць няма чым..." Канкрэтная прычына смерці? Яго сябра Аляксандр Магілеўскі, здольны акварэліст і ілюстратар, пясняр старой Масквы, успамінае праз пятнаццаць гадоў пасля трагедыі: "Мне здаецца, што, у асноўным, пабуджалымі матывамі для такога рашэння былі адзінота без сям'і, нервовае знясіленне ад жыцця на Захадзе з эксперыментамі марфінізму (ён да іх звяртаўся), шок, атрыманы ад разарванай бомбы, легкадумнае стаўленне да сыходу з жыцця... Як бы там ні было, усе сябры ўспамінаюць пра яго з самымі высокімі пачуццямі як пра вельмі таленавітага мастака, цудоўнага чалавека і выдатнага патрыёта. Вось кароткая гісторыя пра мінулае, што пралажцела, як каме-та, — пра дарагога нам Роберта Львовіча Геніна..."

Роберт Генін. Аўтапартрэт.

АВАНТУРНЫ ГЕНІЙ ГЕНИНА

Дык пашанцавала ці не мастаку з Высокага?

Р.Генін. "Адпачынак".

крыў для нас гэтае імя. Але, калі быць больш дакладным, дык артыкул пра Геніна яшчэ да гэтага, у 2008 годзе, напісаў для расійскага часопіса "Антикварное обозрение" Дзмітрый Севярухін. Але яго мала хто чытаў, і ён праішоў як бы незаўважаным.

І вось — добрая навіна. Увосень мы пабачым у Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі выстаўку "Парыжская школа", на якой побач з творамі Шагала, Суціна, Крэменя, Цадкіна, Зарфіна, Кікоіна, Зака, Балгеля, Хадасевіч-Лежэ будуць экспанавацца больш за дваццаць твораў Геніна 1910 — 20-х гадоў: жывапіс, пастэль, літаграфія, акварэль...

Яго радзіма — мястэчка Высокае Клімавіцкага павета Магілёўскай губерні (цяпер — Сенненскі раён Віцебскай вобласці). У геаграфічным плане гэта прыкладна — паміж Смаленскам і Клімавічамі. Таму ў некаторых межных крыніцах гаворыцца, што Генін — родам... са Смаленска. (Такая ж бльганіна і з месцам нараджэння Осіпа Цадкіна: Смаленск ці Віцебск?) Так,

11 жніўня 1884 года ў сям'і небагатага крамніка Роберт з'явіўся на свет Божы. Але хутка дом згарэў, і сям'я перабралася ў суседнюю вёску Красовічы. З успамінаў мастака "Wie ich zum ersten mal Malen sah" (Берлін, 1925 г.): "Мне чатыры гады. Вечар у Высокім. Я залез на крэсла ля стала, на якім ляжыць аркуш паперы і гарыць свечка. Падлога ўстана саломой. Абавязкова мне трэба падпаліць паперу — маці не дазваляе рабіць гэтага. Але вось яна адыходзіць, каб пакласці стаць трохгадовую сястру. Я паспешліва падношу паперу да свечкі — і адкідваю яе, спалохаўшыся, на падлогу. Наўкол усё палае. Цёмная ноч — маці моцна трымае мяне на руках. Языкi полымя ірвуцца з вокнаў, ліжучы драўляныя будоўлі, салямяны дах. Я агаломшаны веліччю такога спектакля — мне нават здаецца, што і маці смеецца разам са мной. Напаўапанутыя (сястру выцягнулі ў апошні момант з акна), мы цягнемся позняй ноччу ўздоўж возера — міма зялёнай царквы ў Красовічах да хаты майго дзядулі..."

Што было далей? Прайшло яшчэ дзесяць гадоў. І тады дзед, пабачыўшы ў хлапчука цягу да рысавання, вырашыў, што той павінен стаць ці то фатографам, ці то мастаком. Лепш — мастаком. І — зімой 1898-га аддаў яго ў Віленскую рысавальную школу да акадэміка Івана Пятровіча Трутнева. А праз два гады Генін перайшоў у майстэрню Кір'яка Кастандзі Адэскага мастацкага вучылішча, дзе пасябраваў з будучым "сацрэалістам" Ісакам Бродскім і будучым "рускім парыжнінам", а потым савецкім прафесарам Адэскага мастацкага інстытута — Тэафілам Фраерманам. Але больш за ўсё зблізіўся з равеснікам Сяргеем Фацінскім, бурная біяграфія якога будзе вельмі падобная да лёсу Геніна, пачынаючы ад жыцця ў Берліне, Мюнхене і Парыжы, сумеснай вучобы ў Акадэміі Антона Ашбэ і заканчваючы прыездам абодвух у 30-я гады ў Маскву. Праўда, Фацінскі, расчараваны ў сталінскім сацыялізме, удала вярнуўся ў Францыю. Але ў 1941-м быў арыштаваны немцамі ў акупаваным Парыжы

і апынуўся ў канцлагеры "Шталаг-122" у г. Камп'ене. Яму пашанцавала: праз тры гады быў вызвалены амерыканцамі, пасяліўся на бульвары Порт-Раяль, шмат выстаўляўся. У 1971-м памёр там жа, у Парыжы, перажыўшы свайго сябра маладоці Роберта Геніна акурат на 30 гадоў... Ніякага "Мацінскага", быццам бы адэскага сябра Геніна, як піша Аляксей Радзівонаў, у прыродзе не існавала: гэта памылка.

Такім чынам, чатырохгадовае пражыванне і вучоба ў Адэсе. Менавіта тут ярка праявіўся характар вечна галоднага, недагледжанага даўгавалосага юнака ў ірванай вопратцы, які ўспрымаў "гэтае горкае існаванне як ахвяру ў імя мастацтва". Але ён, па яго словах, ужо "быў прызнаны талентам, якога паважаюць калегі і якому можна зайздросціць. Усе жадалі пазнаёміцца са мной, я гэтым ганарыўся. Цяпер я ўжо не саромеўся сваёй бядноты: да таго часу я ўжо быў пасвячоны ў сацыялізм. Больш за тое: я зусім закінуў школу і хадзіў па горадзе басанож, у расхрыстанай кашулі, з доўгімі валасамі і ў капелюшы шырынёй ва ўласны рост. Я быў асвячоны небам, і пра гэта патрэбна было ведаць усяму гораду... Але — марыў пра зусім іншую будучыню, у якой ніколі не сумняваюся. Гэта будзе цудоўнае жыццё, вялікае мастацтва, вялізныя выстаўкі, маё імя ва ўсіх газетах, яно перадаецца з вуснаў у вусны, заграда, прыгожыя жанчыны..."

Але тады Адэса не была месцам, дзе можна было б у поўнай ступені рэалізаваць тыя мары. Вось Захад — гэта тое, што патрэбна: толькі там, думаў Генін, можна знайсці сябе. І пакуль яшчэ малады — усяго 18 гадоў — трэба дзейнічаць. І пры невяліччай фінансавай дапамозе аднаго земляка з той самай беларускай вёскі Красовічы, Роберт ірвануў праз Польшчу ў нямецкі Мюнхен. Разам з ім паехаў і ягоны сябра, аднакласнік па Адэскай школе, Тэафіл Фраерман. У Мюнхене, казалі, — увесь цвет новага еўрапейскага мастацтва. І 22 снежня 1902-га Генін і Тэафіл апынуліся на пероне халоднага мюнхенскага вакзала з торбамі, у якіх ляжалі фарбы, пэндзі, алоўкі і сціпляя ежа на першы выпадак. Ад былога педагога Кір'яка Кастандзі яны ведалі, куды пайсці: у прыватную мастацкую школу акадэміка Антона Ашбэ, славецца па нацыянальнасці, які прымаў усіх ахвотных стаць геніямі. Забягаючы наперад, скажу, што Фраерман хутка апынецца ў Парыжы, спачатку — у Акадэміі прыгожых мастацтваў, потым будзе працаваць у майстэрні самога Агюста Радэна, пасябруе з Анры Мацісам і Анатолем Франсам, а гады Першай сусветнай вайны правядзе ў Лондане. Потым вернецца ў савецкую Украіну і стане прафесарам Адэскага мастацкага інстытута. Дажыве да 1957 года ў поўным дабрабыце і матэрыяльным дастатку. Хаця такой мастацкай славы, якую меў ягоны вучань Яўген Кібрык, не дасягне. Не ведаю, ці сустракаліся Генін і Фраерман потым, пасля Мюнхена, мабыць, так. Але з Амшэем Нюрнбергам, выпускніком Адэскага мастацкага вучылішча, сустракаўся ў інтэрнаце "Вулей" дзесяці ў 1912 годзе, калі апошні нейкі час працаваў у суседняй з Маркам Шагалам майстэрні. Ён таксама, як і Фраерман, вярнуўся ў СССР, выпускаў разам з У.Маякоўскім і М.Чарамных "Окна РОСТА", настаўнічаў ва ВХУТЕ-ИНе. Напрыканцы 20-х чытаў у Парыжы лекцыі пра дасягненні маладога савецкага мастацтва; у час Вялікай Айчыннай вайны жыў у эвакуацыі ў Ташкенце. Памёр у 1979 годзе ў Маскве. Мала каму вядомы факт: яшчэ ў 1910-м ён намаляваў карціну пад назвай "Пунсовыя ветразі" (у духу "Мира искусства"), а праз трынаццаць гадоў Аляксандр Грын скарыстаў гэтую назву для сваёй легендарнай апавесці. Але гэта так, дарэчы...

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:

■ **"Веткаўскія іконы XVIII — XIX стст. у шытых бісерных акладах"** (з фонду Веткаўскага музея імя Ф.Г. Шклярава і прыватных калекцый).
■ **"Іван Айвазоўскі і марскі пейзаж XIX — XX стст."** (60 твораў з фонду НММ).
■ **"Вясна душы"** (традыцыйны нацыянальны кітайскі жывапіс "гохуа").
■ Партрэт **Войцэха Пуслоўскага** пэндзля **Валенціа Ваньковіча**.
■ **Слуцкія паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.

■ **"Трансфармацыя ў ..."** (жывапіс В.Зянько і скульптура В.Малахава).
■ **"Беларускі абстрактныянізм"**.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ **"Цярноўнік крэсаў"**.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя
"Культура 1-й пал. XIX ст.".
■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:

■ **"Старажытная Беларусь"**.

■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
■ **"З крыніц адвечнай прыгажосці"**.
■ **"Водбліскі ваеннай славы"**.
■ **"Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."**.
■ **"Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска"**.
Выстаўкі:
■ **"Палац вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе"** (са збору Нацыянальнага музея-палаца вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе).

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:

■ **"Мір стары — Мір новы"** (фотавыстаўка).
■ Мастоцкае шкло **"Нёманская хваля"**.
■ **"Белае золата — фарфор каралёў"** (А.Несцяронак).
■ **"Архітэктура і мазаіка"** (С.Русецкі).
■ **"Мірская кераміка XIX ст."**.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі **"Дзядзька Янка, добры дзень!"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
■ Інтэрактыўная гульня **"У пошуках Папараць-кветкі"**.

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ **"Апякункі паэтычных нябёс"** (літаратурна-дакументальная).

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ **"Бансай"** (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).
■ Беспрэцэдэнтны мастацкі праект **"Палацавы комплекс"** (актуальныя работы беларускіх мастакоў — скульптура, інсталяцыі, відэа, фатаграфія і жывапіс).
■ **"Гомель будзеца"** (да 870-годдзя першай згадкі пра горад у летапісных крыніцах).
Экспазіцыі:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква",

Выстаўкі:

■ **"Антычная нумізматыка"**.
■ Работы скульптара Э.Астаф'ева (у рамках выставачна-адукацыйнага праекта **"Класікі беларускага мастацтва XX ст."**).
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ Пакой крывых люстэркаў (пакой смеху).
■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйны майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

**ГРОДЗЕНСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ**

г. Гродна, вул.
Замкавая, 16.
Тэл.: 74 25 13.

Экспазіцыі:
■ **"Рэлігія і культура ў Беларусі"**.
■ **"Эпоха. Час. Будынак"**.
Выстаўкі:
■ **"З крыніц спрадвечных"** (традыцыйная культура беларусаў).

**ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул.
Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ Выстаўка **"Захаваем на вякі. Новыя паступленні і набыткі са збору Гомельскага абласнога музея ваеннай славы"**.
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крміналістыкі"**.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул.
Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

Выстаўкі:
■ Фэстываль этнакультуры **"Рэха"**.
■ 31 чэрвеня — Фэстываль нямога кіно **"Золата маўчання"**.
■ Выстаўка беларускіх мастакоў, прысвечаная кінематографу нямога перыяду.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 327 26 12.

■ V Рэспубліканская выстаўка сучаснай візуальнай творчасці студэнтаў установаў вышэйшай адукацыі **"Art-акадэмія"**.
■ **"Чырвоны. Апантаный поспехам"**.
■ 30 мая — жывапіс Уладзіміра Гардзіенкі **"Пераадолювачы боль"**.

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЧЭРВЕНЬ І НА II-е ПАЎГОДДЗЕ 2012 ГОДА

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.**

■ **"Экспануецца ўпершыню. 3 паступленні ў 2011 г. у збор Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь"**.

■ **"Герой Смаленска і Барадзіно"**.
Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ **"Беларусь. Салдаты Перамогі"** (у гонар Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне).

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Экспазіцыя **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ Выстаўка ілюстрацый да твораў Я.Коласа (з фонду Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа).
■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск,
вул. Янкі
Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя. **"Жыццё і творчасць Янкі Купалы"**.
■ **"Неўміручая Паўлінка"** (да 100-годдзя напісання Янкам Купалам п'есы "Паўлінка").

■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.
■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

**БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ **"Партызанскі лагер"**.
■ **"Пасляваенная вясна"**.

**ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.

паўночны рызаліт палаца).

■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі палаца).
Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыі:
■ **"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

ТЭАТРЫ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ **27 — "Бахчысарайскі фантан"** (балет у 3-х дзях) Б.Астаф'ева.
■ **28 — "Севільскі цырульнік"** (опера) Дж.Расіні.
■ **29 — "Дон Кіхот"** (балет у 3-х дзях) Л.Мінкуса.
■ **29 — "Легенды беларускай оперы"** (музычныя вечары ў Вялікім).
■ **30 — "Трубадур"** Дж.Вердзі.
■ **31 — "Шчаўкунок"** П.Чайкоўскага.

**ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
"РЭСПУБЛІКАНСКИ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ"**

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ **28 — "Ліфт"** (хроніка аднаго злачынства) Ю.Чарняўскай.
■ **29 — "Сублімацыя каханання"** (пікантная камедыя) А. Дз Бенедэці.
■ **30 — "Нязваны госць"** (меладрама) С.Бартохавай.
■ **31 мая — "Адэль"** (гісторыя каханання) Я.Таганова.
■ **1 чэрвеня — "Адамавы жарты"** (камедыя) С.Навуменка.

**БЕЛАРУСКИ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
■ **27 (11³⁰ і 18⁰⁰) — "Прыгоды брэменскіх музыкаў"** (міюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзях) Г.Гладкова.

**Гастролі Смаленскага дзяржаўнага
драматычнага тэатра
імя А.С. Грыбаедава**

■ **29 — "Боінг-боінг"** (камедыя ў 2-х дзях) М.Камалеці.
■ **30 — "Занадта жанаты таксіст"** (камедыя ў 2-х дзях) Р.Куні.
■ **31 — "Шукаю сапраўднага мужчыну"** (амаль што смешная гісторыя ў 2-х дзях) А.Паповай.

**БЕЛАРУСКИ ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ **27, 30 — "Ямелева шчасце"** (казка ў 2-х дзях па матывах рускіх народных казак).
■ **31 — "Дальпльвы слонік"** (музычная казка) паводле Р. Кіплінга.

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНІЦКАЯ
ГАЗЕТА
Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Констанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Пётр ВАСІЛЕЎСкі,
Тацяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛ'КОВІЧ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
**Загадчык аддзела
фоталюстрацый —**
Юрый ІВАНОЎ

Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.

Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23
Тэлефон/факс:
(017) 334 57 41
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41
www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведваюць сваё
прозвішча, поўнаасцю імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

"Культура", 2012.
Індэксы 63875, 638752
Наклад 7817
Падпісанна ў свет
24.05.2012 у 18.30
Замова 2227
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

Выдавец —
**Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"**
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар —
ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара —
КРУШЫНСКАЯ
Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара
па маркетынгу —
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

